

INSTITUTE FOR EUROPEAN INTEGRATION
AND INTERNATIONAL COOPERATION
INSTITUT ZA EVROPSKE INTEGRACIJE
I MEĐUNARODNU SARADNJU

UPRAVLJANJE KULTURNO-ISTORIJSKIM NASLEĐEM I NJEGOVA TURISTIČKA VALORIZACIJA U PROJEKTU EURODISTRIKT - JUŽNI JADRAN

Herceg
Novi

Tivat

Kotor

Budva

**EVROPSKE KONVENCIJE I
PREPORUKE U OBLASTI
KULTURNOG NASLEĐA**

Bar

Ulcinj

UPRAVLJANJE KULTURNO-ISTORIJSKIM NASLEĐEM
I NJEGOVA TURISTIČKA VALORIZACIJA U PROJEKTU
EURODISTRIKT - JUŽNI JADRAN

***EVROPSKE KONVENCIJE I PREPORUKE U
OBLASTI KULTURNOG NASLEĐA***

RIJEČ UREDNIKA

Kulturno naslijeđe predstavlja koncepciju koja slijedi arhitektonsko naslijeđe i koja ne bi trebala da je opterećana prošlošću. To je ugaoni kamen regionalnog, nacionalnog i evropskog identiteta. U skladu sa tim prostorno planiranje treba da pridje ovom pitanju na kompleksan način.

Rimska, venecijanska, vizantijsko-pravoslavna, otomanska kultura kao i glavne epohe zapadno-hrišćanske i jevrejske umjetnosti su u većoj ili manjoj mjeri prisutni u svim zemljama Centralne i Jugoistočne Evrope. Dijelovi ovih kultura obilježenih značajnim djelima pružaju brojne mogućnosti za međudržavnu saradnju u oblasti primjene zajedničkih aktivnosti nad kulturnim naslijeđem kao i njihovim iskorišćavanjem za riješavanje pitanja prostornog razvoja npr. u turizmu i atraktivnog ulaganja u njega.

U ovom trenutku identifikacija, zaštita i povećanja vrijednosti kulturnog naslijeđa nije uvijek orijentisano ka zajedničkim, jednoglasnim i strogo naučnim, tehničkim i administrativnim direktivama. Ove razlike nalaze se prvo u metodologiji i identifikaciji uvrščavanja spomenika koji su razmatrani kao dio istorijskog, arhitektonskog, arheološkog i spomeničkog naslijeđa. Razlika je i u profilu i nadležnosti vladinih institucija (na državnom i regionalnom nivou) koji su odgovorni za ovaj posao. Razlike su i u metodama praćenja i pridržavanja obaveza utvrđenih zakonski propisanim zaštitom.

Dijelu kulturnog i umjetničkog bogatstva u ovom trenutku prijete opasnost od šteta načinjenih neumornim i nedovoljno regulisanim procesima transformacije ka tržišnoj privredi (uništavanje i krijumčarenje umjetničkih predmeta). Najteži problem za rješavanje uglavnom je raspoloživost finansijskih sredstava. Zato je ključno identifikovati jasno definisana područja interesovanja i programe gdje se očekuje jak ekonomski preokret (ponovno korišćenje zgrada koje imaju pravu vrijednost i time opravdavaju troškove restauracije, mogućnost ubiranja prihoda od turizma itd.). Mnoge spomenike područja UNESCO je proglasio kao svjetsko naslijeđe. Značenje takve deklaracije važno je u praktičnom smislu kao i za efektivnost poboljšanja i stvaranja imidža područja.

S poštovanjem,

Mr Samir Hadžić
Direktor Instituta

SADRŽAJ

1. Konvencija o zaštiti arhitektonskog nasljeđa Evrope
Granada, 3. oktobar 1985.
2. Evropska konvencija o predjelu
Firenca, 20. oktobar 2000.
3. Četvrta evropska konferencija ministara odgovornih za kulturno nasljeđe
Helsinki, 30-31. maj 1996.
 - Helsinška deklaracija o političkoj dimenziji očuvanja kulturnog nasljeđa u Evropi
 - Rezolucija br. 1 - Kulturno nasljeđe kao faktor izgradnje Evrope
 - Rezolucija br. 2 - Kulturno nasljeđe kao faktor održivog razvoja
4. Peta evropska konferencija ministara odgovornih za kulturno nasljeđe
Portorož, Slovenija, 5-7. april 2001.
 - Rezolucija br. 1 o ulozi kulturnog nasljeđa i izazovima globalizacije
 - Deklaracija o ulozi nevladinih organizacija u oblasti kulturnog nasljeđa
- 5- Preporuka br. R (91) 13 komiteta ministara državama članicama
O zaštiti arhitektonskog nasljeđa 20. vijeka
9. septembar 1991.
6. Preporuka Rec (2003) 1 komiteta ministara državama članicama
O promovisanju turizma radi unapređivanja kulturnog nasljeđa kao fak
tora održivog razvoja
15. januar 2003.
7. Završna konferencija projekta P.I.S.A.
[Integrativno planiranje na arheološkim lokalitetima]
8. Euro-mediteranska povelja o integrativnoj valorizaciji kulturnog nasljeđa
[preliminarne verzija]
Rim, 28. februar – 1. mart 2002. Države
članice Savjeta Evrope, potpisnice ove konvencije,

***KONVENCIJA O ZAŠTITI
ARHITEKTONSKOG NASLJEĐA
EVROPE***

Granada, 3. X 1985.
European Treaty Series - No. 121
Savjet Evrope

S obzirom na to da je cilj Savjeta Evrope postizanje većeg jedinstva njenih članica radi, između ostalog, očuvanja i ostvarivanja ideala i principa koji su njihovo zajedničko nasljeđe;

Uviđajući da arhitektonsko nasljeđe predstavlja nezamjenljiv izraz bogatstva i raznovrsnosti evropskog kulturnog nasljeđa, i da je neprocjenjivo svjedočanstvo naše prošlosti i zajedničko nasljeđe svih stanovnika Evrope;

Imajući u vidu Evropsku kulturnu konvenciju /European Cultural Convention/, potpisanu u Parizu 19. decembra 1954, i naročito njen Član 1;

Imajući u vidu Evropsku povelju o arhitektonskom nasljeđu /European Charter of the Architectural Heritage/, koju je Komitet ministara Savjeta Evrope usvojio 26. septembra 1975, i Rezoluciju (76) 28, usvojenu 14. aprila 1976, koja se tiče prilagođavanja zakona i propisa zahtjevima integralnog očuvanja arhitektonskog nasljeđa;

Imajući u vidu Preporuku 880 (1979) Parlamentarne skupštine Savjeta Evrope o očuvanju evropskog arhitektonskog nasljeđa;

Imajući u vidu Preporuku br. R (80) 16 Komiteta ministara državama članicama o stručnoj obuci arhitekata, urbanista, građevinskih inženjera i pejzažnih arhitekata, i Preporuku br. R (81) 13 Komiteta ministara, usvojenu 1. jula 1981, o aktivnostima pomoći zanatima koji odumiru u kontekstu zanatske djelatnosti;

Podsjećajući na značaj prenošenja budućim generacijama sistema kulturnih referenci, unapređivanja urbanog i ruralnog okruženja, i, time, podsticanja ekonomskog, socijalnog i kulturnog razvoja država i regija;

Priznajući značaj postizanja sporazuma o glavnom pravcu zajedničke politike očuvanja i unapređivanja arhitektonskog nasljeđa,

Saglasile su se o sljedećem:

DEFINICIJA ARHITEKTONSKOG NASLJEĐA

Član 1

U svrhe ove konvencije, izraz “arhitektonsko nasljeđe” odnosi se na sljedeća trajna dobra:

1- spomenike: sve građevine i strukture od izrazitog historijskog, arheološkog, umjetničkog, naučnog, socijalnog ili stručnog značaja, uključujući instalacije i opremu;

2- grupe građevina: homogene grupe gradskih ili seoskih građevina izuzetne po svom historijskom, arheološkom, umjetničkom, naučnom, socijalnom i stručnom značaju, koje su dovoljno jedinstvene da čine topografski definisane cjeline;

3- lokalitete: zajednička djela čovjeka i prirode, odnosno područja koja su djelimično izgrađena i dovoljno osobena i homogena da se mogu topografski definisati, koja su od izuzetnog historijskog, arheološkog, umjetničkog, naučnog, socijalnog ili stručnog značaja.

IDENTIFIKACIJA DOBARA KOJA PODLIJEŽU ZAŠTITI

Član 2

U svrhu precizne identifikacije spomenika, grupa građevina i lokaliteta koji podliježu zaštiti, svaka strana se obavezuje da će održavati njihov inventar i da će, u slučaju ugroženosti pomenutih dobara, pripremiti odgovarajuću dokumentaciju u najkraćem mogućem roku.

ZAKONSKE PROCEDURE ZAŠTITE

Član 3

Svaka strana se obavezuje da će:

1- preduzimati zakonske mjere radi zaštite arhitektonskog nasljeđa;

2- u okviru tih mjera, i koristeći sredstva svojstvena svakoj državi i regiji, donijeti odredbe za zaštitu spomenika, grupa građevina i lokaliteta.

Član 4

Svaka strana se obavezuje da će:

1- sprovoditi odgovarajuće procedure nadgledanja i ovlašćenja, predviđene odredbama o zakonskoj zaštiti pomenutih dobara;

2- sprečavati sknavljenje, propadanje ili uništavanje zaštićenih dobara. U tu svrhu, svaka strana se obavezuje da će donijeti, ako to već nije učinila, zakon koji:

a - zahtijeva podnošenje nadležnom organu svakog projekta za rušenje ili izmjenu spomenika koji su već zaštićeni, ili u vezi sa čijom zaštitom je već pokrenut postupak, kao i bilo kog projekta koji se odnosi na njihovo okruženje;

b - zahtijeva podnošenje nadležnom organu svakog projekta koji se odnosi na grupe građevina ili neki njihov dio ili lokalitet, a koji podra zumijeva:

- rušenje građevina

- podizanje novih građevina

- značajne izmjene koje utiču na karakter građevina ili lokaliteta;

c - dozvoljava javnim organima da zahtijevaju od vlasnika zaštićenih

dobara da izvedu radove, ili da oni sami izvedu te radove ako to vlasnik ne učini;

d - dozvoljava obaveznu kupovinu zaštićenih dobara.

Član 5

Svaka strana se obavezuje da će zabraniti uklanjanje, u cjelini ili djelimično, bilo kog zaštićenog spomenika, osim kada je to neophodno radi njegove zaštite. U tom slučaju, nadležni organi moraju preduzeti potrebne mjere predostrožnosti za njegovo demontiranje, premještanje i ponovno postavljanje na odgovarajućoj lokaciji.

DOPUNSKE MJERE

Član 6

Svaka strana se obavezuje da će:

- 1- obezbijediti finansijsku podršku državnih organa za očuvanje i restauraciju arhitektonskog nasljeđa na svojoj teritoriji, u skladu sa nacionalnim, regionalnim i lokalnim nadležnostima, i u okviru raspoloživog budžeta;
- 2- pribjegavati, po potrebi, fiskalnim mjerama kako bi se olakšalo očuvanje ovog nasljeđa;
- 3- podsticati privatne inicijative za očuvanje i restauraciju arhitektonskog nasljeđa.

Član 7

Svaka strana se obavezuje da će u okolini spomenika, u okviru grupa građevina i lokaliteta promovisati mjere za opšte unapređenje životne sredine.

Član 8

Radi smanjenja rizika fizičkog propadanja arhitektonskog nasljeđa, svaka strana se obavezuje da će:

1- podržavati naučna istraživanja radi utvrđivanja i analiziranja štetnih posljedica zagađenja, i definisanja načina i sredstava za smanjenje ili uklanjanje tih posljedica;

2- razmotriti specifične probleme očuvanja arhitektonskog nasljeđa, u okviru politika za borbu protiv zagađenja.

SANKCIJE

Član 9

Svaka strana se obavezuje da će obezbijediti, u okviru svojih ovlašćenja, da nadležne vlasti reaguju na odgovarajući način na kršenje zakona za zaštitu arhitektonskog nasljeđa. To reagovanje može, u određenim slučajevima, podrazumijevati nametanje obaveze prekršiocu da sruši novoizgrađeni objekat koji nije saglasan sa zahtjevima, ili da vrati zaštićeni objekat u prvobitno stanje.

POLITIKE OČUVANJA ARHITEKTONSKOG NASLJEĐA

Član 10

Svaka strana se obavezuje da će usvojiti integralne politike očuvanja koje:

1- uključuju zaštitu arhitektonskog nasljeđa, kao osnovnog cilja urbanističkog planiranja gradova i sela i obezbjeđuju da se o tom zahtjevu vodi računa u svim fazama izrade razvojnih planova, kao i u procedurama odobravanja radova;

2- unapređuju programe restauracije i očuvanja arhitektonskog nasljeđa;

3- čine očuvanje, promovisanje i unapređenje arhitektonskog nasljeđa bitnom karakteristikom politika u oblasti kulture, životne sredine i planiranja;

4- olakšavaju, kad god je moguće, u procesu urbanističkog planiranja gradova i sela, očuvanje i korišćenje nekih građevina čiji značaj sam po sebi ne garantuje njihovu zaštitu prema Članu 3, paragraf 1, ove konvencije, ali koje su značajne sa stanovišta uklopljenosti u gradsku ili seosku sredinu i kvaliteta života;

5- podstiču primjenu i razvoj tradicionalnih vještina i materijala, kao suštinskih za budućnost arhitektonskog nasljeđa.

Član 11

Imajući u vidu dužnu pažnju koja se posvećuje arhitektonskom i istorijskom karakteru nasljeđa, svaka strana se obavezuje da će podsticati:

- korišćenje zaštićenih dobara u skladu sa potrebama savremenog života;
- adaptiranje, kada je to pogodno, starih građevina za nove svrhe.

Član 12

Prepoznajući značaj obezbjeđivanja javnog pristupa zaštićenim dobrima, svaka strana se obavezuje da će preduzeti potrebne mjere kako posljedice obezbjeđivanja tog pristupa, posebno dograđivanje na postojećim konstrukcijama, ne bi negativno uticalo na arhitektonski i istorijski karakter tih dobara i njihovog okruženja.

Član 13

Radi lakše implementacije ovih politika, svaka strana se obavezuje da će podsticati, u okviru svoje političke i administrativne strukture, efikasnu saradnju na svim nivoima, u okviru aktivnosti u oblasti očuvanja nasljeđa, kulture, životne sredine i planiranja.

UČEŠĆE I UDRUŽENJA

Član 14

Radi proširenja uticaja mjera državnih vlasti za identifikaciju, zaštitu, restauraciju, održavanje, upravljanje i promovisanje arhitektonskog nasljeđa, svaka strana se obavezuje da će:

- 1- uspostaviti, u različitim fazama procesa donošenja odluka, odgovarajuće mehanizme za obezbjeđivanje informacija, konsultacije i saradnje između državnih, regionalnih i lokalnih vlasti, kulturnih institucija i udruženja, ijavnosti;
- 2- podsticati razvoj sponzorstva i nevladinih organizacija koje djeluju u ovoj oblasti.

INFORMISANJE I OBUKA

Član 15

Svaka strana se obavezuje da će:

- 1- razvijati svijest javnosti o značaju očuvanja arhitektonskog nasljeđa, kao elementa kulturnog identiteta, i kao izvora inspiracije i kreativnosti sadašnjih i budućih generacija;
- 2- promovisati, zbog tog cilja, politike za širenje informacija i podsticanje razvoja svijesti, naročito posredstvom savremenih komunikacionih i propagandnih tehnika, usmjerenih naročito na:
 - a- buđenje ili povećanje interesovanja javnosti, već od školskog uzrasta, za zaštitu nasljeđa, kao i za kvalitet izgrađene sredine i arhitekturu;
 - b- demonstriranje jedinstva kulturnog nasljeđa i veza koje postoje između arhitekture, umjetnosti, narodne tradicije i načina života na evropskom, nacionalnim i regionalnim nivoima podjednako.

Član 16

Svaka strana se obavezuje da će unapređivati obuku za različita zanimanja i znanate potrebne za očuvanje arhitektonskog nasljeđa.

USKLAĐIVANJE EVROPSKIH POLITIKA OČUVANJA ARHITEKTONSKOG NASLJEĐA

Član 17

Strane ugovornice se obavezuju da će razmjenjivati informacije o svojim politikama očuvanja u vezi sa sljedećim pitanjima:

- 1- metodama koje treba usvojiti radi nadgledanja stanja, zaštite i očuvanja dobara, uzimajući u obzir istorijski razvoj, kao i svako povećanje broja takvih dobara;
- 2- načinima kako se potreba za zaštitom arhitektonskog nasljeđa može najbolje uskladiti sa potrebama savremenih ekonomskih, socijalnih i kulturnih djelatnosti;
- 3- mogućnostima stvorenih novim tehnologijama za utvrđivanje i registrovanje arhitektonskog nasljeđa i borbe protiv propadanja materijala, kao i u oblastima naučnog istraživanja, restauracije i metoda za upravljanje i unapređivanje nasljeđa;
- 4- načinima promovisanja arhitektonskog stvaralaštva, kao doprinos našeg vremena evropskom nasljeđu.

Član 18

Strane se obavezuju da će jedna drugoj pružati, kad god je potrebno, tehničku pomoć u vidu razmjene iskustva i stručnjaka u oblasti očuvanja arhitektonskog nasljeđa.

Član 19

Stranke se obavezuju da će, u okviru odgovarajućeg nacionalnog zakonodavstva, ili međunarodnih sporazuma, podsticati evropsku razmjenu stručnjaka za učuvanje arhitektonskog nasljeđa, uključujući one zadužene za dalju obuku.

Član 20

U svrhe ove konvencije, Komitet eksperata osnovan od Komiteta ministara Savjeta Evrope, u skladu sa članom 17. Statuta Savjeta Evrope, nadgledaće primjenu Konvencije, i naročito:

- 1- periodično izvještavati Komitet ministara Savjeta Evrope o stanju politika očuvanja arhitektonskog nasljeđa u državama potpisnicama Konvencije, o implementaciji principa utjelovljenih u Konvenciji, i o vlastitim aktivnostima;
- 2- predlagati Komitetu ministara Savjeta Evrope mjere za sprovođenje odredbi Konvencije, koje treba da uključe multilateralne aktivnosti, reviziju ili izmjene i dopune Konvencije i informisanje javnosti o njenoj svrsi;
- 3- davati preporuke Komitetu ministara Savjeta Evrope u pogledu pozivanja država koje nisu članice Savjeta Evrope da pristupe Konvenciji.

Član 21

Odredbe ove konvencije ne idu na štetu primjene specifičnih povoljnijih odredbi o zaštiti dobara opisanih u Članu 1, sadržanih u :

– Konvenciji za zaštitu svjetskog kulturnog i prirodnog nasljeđa /Convention for the Protection of World Cultural and Natural Heritage/, od 16. novembra 1972;

Evropskoj konvenciji o zaštiti arhitektonskog nasljeđa /European Convention on the Protection of the Archaeological Heritage/, od 6. maja 1969.

ZAVRŠNE ODREDBE

Član 22

1- Konvencija je otvorena za potpisivanje država članica Savjeta Evrope. Ona podliježe ratifikaciji, prihvatanju ili odobravanju. Instrumenti za ratifikaciju, prihvatanje ili odobravanje deponuju se kod Generalnog sekretara Savjeta Evrope.

2- Konvencija stupa na snagu prvog dana u mjesecu po isteku tromjesečnog perioda od datuma kada su se tri države članice Savjeta Evrope obavezale na poštovanje Konvencije u skladu sa odredbama prethodnog paragrafa.

3- U pogledu bilo koje države članice koja naknadno izrazi spremnost da se obaveže na poštovanje Konvencije, ona stupa na snagu prvog dana u mjesecu po isteku tromjesečnog perioda od datuma deponovanja instrumenta za ratifikaciju, prihvatanje ili odobravanje.

Član 23

1- Poslije stupanja Konvencije na snagu, Komitet ministara Savjeta Evrope može pozvati bilo koju državu koja nije članica Savjeta i Evropske ekonomske zajednice /European Economic Community/ da pristupi Konvenciji, na osnovu odluke većine, predviđene članom 20.d) Statuta Savjeta Evrope, i jednoglasne odluke predstavnika država ugovornica koji učestvuju u radu Komiteta.

2- U slučaju pristupanja bilo koje države ili Evropske ekonomske zajednice, Konvencoja stupa na snagu prvog dana u mjesecu po isteku tromjesečnog perioda od datuma deponovanja instrumenta o pristupanju kod Generalnog sekretara Savjeta Evrope.

Član 24

1- Svaka država može, u vrijeme potpisivanja ili deponovanja instrumenta za ratifikaciju, prihvatanje, odobravanja ili pristupanje, navesti teritoriju ili teritorije na kojima će se Konvencija primjenjivati.

2- Svaka država može, naknadno, izjavom upućenom Generalnom sekretaru Sajeta Evrope, proširiti primjenu Konvencije na bilo koju drugu teritoriju navedenu u izjavi. U pogledu takve teritorije, Konvencija stupa na snagu prvog dana u mjesecu po isteku tromjesečnog perioda od datuma kada Generalni sekretar primi takvu izjavu.

3- Svaka izjava data u skladu sa prethodna dva paragrafa može se, u pogledu bilo koje teritorije navedene u toj izjavi, povući obavještanjem Generalnog sekretara. Povlačenje stupa na snagu prvog dana u mjesecu po isteku tromjesečnog perioda od datuma kada Generalni sekretar primi takvo obavještenje.

Član 25

1- Svaka država može, u vrijeme potpisivanja ili deponovanja instrumenta za ratifikaciju, prihvatanje, odobravanje ili pristupanje, izjaviti da zadržava pravo da se ne pridržava, u potpunosti ili djelimično, svih odredbi iz Člana 4, paragrafa c i d. Nije moguće postaviti nikakva druga ograničenja.

2- Svaka država ugovornica koja je postavila ograničenje, u skladu sa prethodnim paragrafom, može povući to ograničenje u potpunosti ili djelimično, tako što će o tome obavijestiti Generalnog sekretara. Povlačenje stupa na snagu na dan prijema takvog obavještenja od Generalnog sekretara.

3- Strana koja je postavila ograničenje u pogledu odredbi iz paragrafa 1, ne može zahtijevati primjenu te odredbe od bilo koje druge strane; međutim, ako je njeno ograničenje djelimično ili uslovno, ona može zahtijevati primjenu te odredbe u mjeri u kojoj je i sama primjenjuje.

Član 26

1- Svaka strana može u bilo koje vrijeme otkazati Konvenciju obavještanjem Generalnog sekretara Savjeta Evrope.

2- Takav otkaz stupa na snagu prvog dana u mjesecu po isteku šestomjesečnog perioda od datuma kada Generalni sekretar primi takvo obavještenje.

Član 27

Generalni sekretar Savjeta Evrope obavještava države članice Savjeta Evrope, svaku državu koja je pristupila Konvenciji, i Evropsku ekonomsku zajednicu ukoliko je pristupila, o:

- a- svakom potpisu;
- b- deponovanju instrumenta za ratifikaciju, prihvatanje, odobravanje ili pristupanje;
- c- svakom datumu stupanja na snagu Konvencije, u skladu sa članovima 22, 23 and 24;
- d- svakom drugom aktu, obavještenju ili dopisu koji se odnose na Konvenciju.

U prisustvu potpisanih, koji su opunomoćeni da stave potpis na Konvenciju.

Sačinjena u Granadi, trećeg dana u oktobru 1985, na engleskom i francuskom jeziku, s tim da su oba teksta podjednako autentična, u jednom primjerku, koji će biti deponovan u arhive Savjeta Evrope. Generalni sekretar Savjeta Evrope dostaviće ovjerene kopije svakoj državi članici Savjeta Evrope ili Evropske ekonomske zajednice koje su pozvane da pristupe Konvenciji.

EVROPSKA KONVENCIJA O PREDJELU

Firenca, 20. X 2000.
European Treaty Series - No. 176

PREAMBULA

Smatrajući da je cilj Savjeta Evrope da realizuje veće jedinstvo svojih članova u cilju očuvanja i unapređenja ideja i principa koji predstavljaju njihovo zajedničko nasljeđe, i smatrajući da se ovaj cilj može ostvariti naročito sporazumima u oblasti ekonomije i u socijalnim oblastima;

nastojeći da postignu održivi razvoj, baziran na uravnoteženim i harmoničnim odnosima između socijalnih potreba, privrednih djelatnosti i životne sredine;

shvatajući da predio ima značajnu ulogu u javnom interesu u oblastima kulture, ekologije, životne sredine i na socijalnom planu, kao i da predstavlja značajan potencijal za privredne djelatnosti, smatrajući da zaštita, upravljanje i planiranje predjela može da doprinese otvaranju novih radnih mjesta;

svjesni da predio ima udjela u formiranju lokalnih kultura i da je on bazična komponenta evropskog prirodnog i kulturnog nasljeđa, doprinoseći blagostanju ljudi i učvršćivanju evropskog identiteta;

priznajući da je predio svuda važan sastavni dio kvaliteta života stanovništva: u urbanim područjima i na selu, u degradiranim područjima kao i u visokokvalitetnim područjima, u područjima koja su procijenjena kao područja izvanredne ljepote kao i u svakodnevnim područjima;

shvatajući da razvoj tehnika obrade u poljoprivredi, u šumarstvu, u industriji i u rudarstvu, i razvoj u oblasti regionalnog planiranja, urbanog planiranja, transporta, infrastrukture i rekreacije, i na mnogo opštijem nivou, promjene u svjetskoj ekonomiji, u mnogim slučajevima ubrzavaju transformacije predjela;

želevći da odgovore želji javnosti da uživa u visoko kvalitetnim predjelima i želevći da odigraju aktivnu ulogu u razvoju predjela; vjerujući da je predio ključni element individualnog i socijalnog blagostanja i da njegova zaštita, upravljanje i planiranje uključuju prava i odgovornost svih;

uzimajući u obzir zakonske tekstove koji danas postoje na internacionalnom nivou u oblasti zaštite i upravljanja prirodnim i kulturnim nasleđem, u oblasti regionalnog i prostornog planiranja, lokalne samouprave i prekogranične saradnje, posebno Konvenciju o očuvanju divljine Evrope i njenih prirodnih staništa (Bern, 19. septembar 1979. godine), Konvenciju o zaštiti arhitektonskog nasljeđa Evrope (Granada, 3. oktobar 1985. godine), Evropsku konvenciju o zaštiti arheološkog nasljeđa (revidirano) (La Valeta, 16. januar 1992), Evropsku okvirnu konvenciju o prekograničnoj saradnji između teritorijalnih zajednica i vlasti (Madrid, 21. maj 1980. godine) sa dodatnim protokolima, Evropsku povelju o lokalnoj samoupravi (Strazbur, 15. oktobar 1985. godine), Konvenciju o biodivezitetu (Rio, 5. jun 1992. godine), Konvenciju o zaštiti svjetske kulturne i prirodne baštine (Pariz, 16. novembar 1972. godine), i Konvenciju o pristupu informacija i pristupu pravdi u oblastima životne sredine (Aarhus, 25. jun 1998. godine);

shvatajući da kvalitet i raznovrsnost evropskih predjela čine zajednički resurs, i da je to značajno za saradnju u cilju njihove zaštite, upravljanja i planiranja;

želeći da obezbijede novi instrument koji bi služio isključivo za zaštitu, upravljanje i planiranje predjela Evrope, države članice Savjeta Evrope, potpisnice ove Konvencije, dogovorili su se o sljedećem:

POGLAVLJE I - OPŠTE ODREDBE

Član 1 – Definicije

U svrhu ove Konvencije

a) „Predio“ označava određenu teritoriju, onako kako je vidi stanovništvo, čiji je karakter rezultat akcija i interakcija prirodnih i/ili antropogenih faktora;

b) „Politika predjela“ označava izjašnjavanje nadležnih javnih vlasti o generalnim principima, strategijama i smjernicama, što omogućava usvajanje specifičnih mjera čiji je cilj zaštita, upravljanje i planiranje predjela;

c) „Ciljni kvalitet predjela“ označava, za specifičan predio, formulaciju od strane nadležne javne vlasti, težnju stanovništva u pogledu predionih karakteristika njihovog okruženja;

d) „Zaštita predjela“ označava postupke čuvanja i održavanja značajnih ili karakterističnih odlika predjela, što je opravdano njegovim naslijeđenim vrijednostima i što je proisteklo iz njegove prirodne konfiguracije i/ili antropogenih aktivnosti;

e) „Upravljanje predjelom“ označava djelatnosti, kojima se sa stanovišta održivog razvoja, obezbjeđuje redovno održavanje predjela, i usklađuje i upravlja promjenama proisteklim iz socijalnih i ekonomskih procesa i postupaka u oblasti životne sredine;

f) „Planiranje predjela“ označava obimne dalekovidne postupke sa ciljem unapređenja, ponovnog uspostavljanja ili kreiranja novog predjela.

Član 2 – Polje primjene

Uz ograničenja sadržana u odredbama člana 15 ova Konvencija se primjenjuje na cjelokupnoj teritoriji strana potpisnica Konvencije i pokriva prirodna, gradska i prigradska područja. Ona obuhvata područja kopna, kopnene vode i mora. Odnosi se na predjele koji se mogu smatrati izuzetnim kao i na svakodnevne ili degradirane predjele.

Član 3 – Ciljevi

Ciljevi Konvencije su unapređenje zaštite, upravljanja i planiranja predjela i organizacija saradnje u ovoj oblasti u okviru Evrope.

POGLAVLJE II - NACIONALNE MJERE

Član 4 – Podjela nadležnosti

Svaka strana će sprovoditi ovu Konvenciju, posebno član 5 i član 6 prema sebi svojstvenoj podjeli nadležnosti, u skladu sa ustavnim načelima i svojim administrativnim organizacijama, kao i poštujući načela supsidijarnosti, vodeći računa o Evropskoj povelji o lokalnoj samoupravi. Ne odustajući od odredbi ove Konvencije, svaka strana će sprovoditi ovu Konvenciju u skladu sa sopstvenom politikom.

Član 5 – Opšte mjere

Sve strane se obavezuju:

- a) da će pravno priznati predio kao osnovnu komponentu životnog okruženja stanovništva, kao izraz ravnopravnosti njihovog zajedničkog kulturnog i prirodnog nasljeđa i temelje njihovog identiteta;
- b) da će usvajanjem specijalnih mjera naznačenih u članu 6 utvrditi i sprovesti one politike predjela koje imaju za cilj njegovu zaštitu, upravljanje i planiranje;
- c) da će usvojiti postupke učešća opšte javnosti, lokalnih i regionalnih vlasti i ostalih zainteresovanih aktera u interesu definisanja i sprovođenja predionih politika navedenih u paragrafu b, gore;
- d) da će integrisati predio u politike regionalnog i urbanističkog planiranja, i u kulturne, poljoprivredne, socijalne, ekonomske i politike životne sredine, kao i sve ostale politike koje mogu da imaju posredan ili neposredan uticaj na predio.

Član 6 – Posebne mjere

A. Podizanje svijesti

Sve strane se obavezuju da će podizati nivo svijesti građanskog društva, privatnih organizacija i javnih vlasti o vrijednosti predjela, njegovoj ulozi i njegovim promjenama.

B. Osposobljavanje i edukacija

Sve strane se obavezuju da će unaprijediti:

- a) osposobljavanje stručnjaka za procjenu i intervencije u predjelu;
- b) multidisciplinarnе programe za osposobljavanje profesionalaca, privatnog i javnog sektora i zainteresovanih asocijacija u politici predjela, zaštiti, upravljanju i planiranju;

c) programe obrazovanja u školi i univerzitetu, u relevantnim disciplinama, koje govore o vrijednostima koje se pripisuju predjelima i rezultatima koji proističu iz njihove zaštite, upravljanja i planiranja;

C. Identifikacija i procjena

1. Sa aktivnim učešćem zainteresovanih strana, kako je ugovoreno u članu 5 c., i u pogledu unapređenja znanja o njihovim predjelima, svaka strana će preduzeti:

a) - da identifikuje sopstvene predjele na cjelokupnoj teritoriji;
- da analizira njihove karakteristike kao i sile i pritiske koji ih transformišu;
- da prati njihove promjene;

b) da procijenjuje identifikovane predjele vodeći računa o posebnim vrijednostima koje im pridaju zainteresovane strane i stanovništvo,

2. Ovi postupci identifikacije i procjene moraju da budu rukovođeni razmjenama iskustava i metodologija, organizovanim između strana na nivou Evrope shodno članu 8.

D. Ciljni kvalitet predjela

Svaka strana se obavezuje da će definisati ciljni kvalitet predjela za one predione politike koje su identifikovane i procijenjene, po obavljenim javnim konsultacijama, saglasno članu 5 c.

E. Sprovođenje

Da bi se predione politike sprovele, svaka strana se obavezuje da će uvesti instrumente za sprovođenje zaštite, upravljanja i/ili planiranja predjela.

POGLAVLJE III - EVROPSKA SARADNJA

Član 7 – Internacionalne politike i programi

Strane se obavezuju na saradnju u okviru internacionalnih politika i programa koji obuhvataju predionu razmjeru, i na preporuku, tamo gdje je to relevantno, da u njih bude uključeno i razmatranje predjela.

Član 8 – Uzajamna pomoć i razmjena informacija

Strane se obavezuju na saradnju u smislu povećanja efikasnosti mjera koje su obuhvaćene ostalim članovima ove Konvencije, a posebno:

- a. da će uzajamno pružati tehničku i naučnu pomoć u oblasti predjela kroz objedinjavanje i razmjenu iskustava i rezultata istraživačkih projekata.
- b. da će podsticati razmjenu stručnjaka koji se bave predjelom, naročito u svrhu njihovog osposobljavanja i informisanja,
- c. da će razmjenjivati informacije o cjelokupnoj materiji pokrivenoj odredbama ove Konvencije.

Član 9 – Prekogranični predjeli

Strane će podsticati prekograničnu saradnju na lokalnom i regionalnom nivou i, ako je gdje god neophodno, pripremiti i sprovesti zajedničke programe predjela.

Član 10 – Praćenje primjene ove Konvencije

1. Postojeći nadležni Stručni odbori, u skladu sa članom 17. Statuta Savjeta Evrope, će biti određeni od strane Ministarskog odbora Savjeta Evrope kao odgovorni za praćenja sprovođenja Konvencije;

2. Poslije svakog sastanka Stručnog odbora, Generalni Sekretar Savjeta Evrope će dostaviti izvještaj Ministarskom odboru o sprovođenju i rukovođenju Konvencijom;

3. Stručni odbor će da predloži Ministarskom odboru kriterijume i pravila koja regulišu dodjelu nagrade Savjeta Evrope za predio.

Član 11 – Nagrada Savjeta Evrope za predio

1. Nagrada Savjeta Evrope za predio je posebno obilježje koje može da bude dodijeljeno lokalnim i regionalnim vlastima i grupama ustanovljenim u njihovom okviru, kao dio politike predjela strana potpisnica ove Konvencije, politike ili mjera zaštite, upravljanja i/ili plana njihovih predjela, koje su obezbijedile trajnu efektivnost i stoga mogu da posluže kao primjer drugim teritorijalnim upravama u Evropi. Posebno obilježje može se takođe dodijeliti nevladinim organizacijama koje su zapaženo doprinijele zaštiti, upravljanju i planiranju predjela.

2. Kandidaturu za nagradu Savjeta Evrope za predio, strane treba da dostave Stručnom odboru pomenutom u članu 10. Prekogranične lokalne i regionalne vlasti i grupe u okviru lokalnih i regionalnih vlasti, mogu biti kandidati pod uslovom da zajednički upravljaju dotičnim predjelom;

3. Na predlog Stručnog odbora pomenutog u članu 10. Ministarski odbor će definisati i objaviti kriterijume za dodjelu nagrada Savjeta Evrope za predio, usvojiti relevantna pravila i dodijeliti nagradu.

4. Dodjela nagrade Savjeta Evrope za predio će ohrabriti dobitnike nagrade da osiguraju održivu zaštitu, upravljanje i/ili planiranje dotičnog predjela.

POGLAVLJE IV - ZAVRŠNE KLAUZULE

Član 12 – Odnosi sa drugim instrumentima

Odredbe ove Konvencije neće ograničiti djelovanje strožih odredbi koje se tiču zaštite predjela, gazdovanja i/ili planiranja sadržane u drugim postojećim ili budućim nacionalnim i internacionalnim instrumentima.

Član 13 – Potpisivanje, ratifikacija, stupanje na snagu

1. Konvencija će biti otvorena za potpisivanje stranama članicama Savjeta Evrope. Ona će biti predmet ratifikacije, prihvatanja ili odobravanja. Instrumenti ratifikacije, prihvatanja ili odobravanja biće deponovani kod Generalnog sekretara Savjeta Evrope.

2. Ova Konvencija će stupiti na snagu prvog dana prvog mjeseca po isteku tromjesečnog perioda od datuma kada deset država članica Savjeta Evrope pristane da se obaveže ovom Konvencijom u skladu sa odredbama prethodnog paragrafa.

3. Za svaku potpisnicu koja naknadno izrazi pristanak da se obaveže ovom Konvencijom, Konvencija će stupiti na snagu prvog dana prvog mjeseca po isteku tromjesečnog perioda od dana podnošenja instrumenata ratifikacije, prihvatanja odgovornosti ili odobravanja.

Član 14 – Pristupanje

1. Poslije stupanja na snagu ove Konvencije, Ministarski odbor Savjeta Evrope može da pozove Evropsku zajednicu ili svaku evropsku državu koja nije članica Savjeta Evrope da pristupi Konvenciji većinskom odlukom predviđenom članom 20 d. Savjeta Evrope i jednoglasnom odlukom država strana u Konvenciji koje imaju prava da zasjedaju u Ministarskom odboru.

2. Za svaku državu koja je pristupila ili za Evropsku zajednicu u slučaju pristupanja, ova Konvencija će stupiti na snagu prvog dana prvog mjeseca po isteku tromjesečnog perioda od datuma deponovanja instrumenata za pristupanje kod Generalnog sekretara Savjeta Evrope.

Član 15 – Teritorijalna primjena

1. Svaka država ili Evropska zajednica mogu, u vrijeme potpisivanja ili deponovanja svog instrumenta ratifikacije, prihvatanja, odobravanja ili pristupanja, posebno specificovati teritoriju ili teritorije na kojima će se ova Konvencija primjenjivati.

2. Svaka strana može, u svakom momentu, izjavom upućenom Generalnom sekretaru Savjeta Evrope, proširiti primjenu ove Konvencije na bilo koju drugu teritoriju navedenu u izjavi. Konvencija će stupiti na snagu i za novu teritoriju prvog dana prvog mjeseca po isteku tromjesečnog perioda od dana kada Generalni sekretar primi ovu izjavu.

3. Svako izjašnjavanje učinjeno na osnovu gornja dva paragrafa, u pogledu svake teritorije pomenute u takvoj izjavi, može da se povuče, obavještenjem upućenim Generalnom sekretaru Savjeta Evrope.

Član 16 – Otkazivanje

1. Svaka strana, može u svakom momentu da otkáže ovu Konvenciju upućujući obavještenje Generalnom sekretaru Savjeta Evrope.

2. Ovo otkazivanje će postati djelotvorno prvog dana prvog mjeseca po isteku tromjesečnog perioda od dana kada Generalni sekretar primi to obavještenje.

Član 17 – Amandmani

1. Svaka strana ili Stručni odbor pomenut u članu 10 mogu da predlože amandmane na ovu Konvenciju.

2. O svakom predlogu ovih amandmana biće obavješten Generalni sekretar Savjeta Evrope koji će ih prenijeti državama članicama Savjeta Evrope, drugim stranama, i svakoj evropskoj državi koja nije članica, a pozvana je da pristupi ovoj Konvenciji u skladu sa odredbama člana 14.

3. Stručni odbor pomenut u članu 10 će ispitati svaki amandman i podnijeti na usvajanje tekst usvojen tročetvrtinskom većinom predstavnika strana u Ministarskom odboru. Pošto ih usvoji Ministarski odbor većinom predviđenom članom 20 d Statuta Savjeta Evrope i jednoglasnim izglasavanjem država učesnica sa pravom zasjedanja u Ministarskom odboru, tekst se dostavlja stranama na prihvatanje.

4. Svaki amandman će stupiti na snagu i odnosiće se na strane prvog dana prvog mjeseca po isteku tromjesečnog perioda od datuma kada tri članice Savjeta Evrope informišu Generalnog sekretara da su prihvatile izmjene i dopune. Za svaku drugu stranu koja ih naknadno prihvati amandmani će stupiti na snagu prvog dana prvog mjeseca po isteku tromjesečnog perioda od datuma kada pomenuta strana informiše Generalnog sekretara o svom prihvatanju amandmana.

Član 18 – Obavještavanje

Generalni sekretar Savjeta Evrope obavjestiće države članice Savjeta Evrope i sve države ili zajednice Evrope koje su pristupile ovoj Konvenciji o:

- a) svakom potpisivanju;
- b) deponovanju svakog instrumenta ratifikacije, prihvatanja, odobravanja ili pristanka;
- c) svakom datumu stupanja na snagu ove Konvencije u skladu sa članovima 13, 14 i 15;
- d) svakoj izjavi datoj u skladu sa članom 15;
- e) svakom otkazivanju učinjenom u skladu sa članom 16;

- f) svakom predlogu amandmana kao i svakom amandmanu usvojenom sa članom 17, i o svakom datumu stupanja na snagu amandmana;
- g) svakom drugom aktu, obavještenju, informaciji ili dopisu u vezi sa ovom Konvencijom.

Potvrđujući gore navedeno, dolje potpisani, za to propisno ovlašćeni, potpisali su ovu Konvenciju.

Sastavljeno u Firenci, 20. oktobra 2000. godine, na francuskom i engleskom jeziku, s tim što su oba teksta vjerodostojna, u jednom primjerku koji će biti deponovan u arhiv Savjeta Evrope. Generalni sekretar Savjeta Evrope dostaviće ovjerenu kopiju svakoj državi članici Savjeta Evrope, kao i svakoj državi ili Evropskoj zajednici pozvanoj da pristupi ovoj Konvenciji.

Četvrta evropska konferencija
ministara odgovornih za kulturno nasljeđe

- **HELSINŠKA DEKLARACIJA O POLITIČKOJ DIMENZIJI
OČUVANJA KULTURNOG NASLJEĐA U EVROPI**
- **REZOLUCIJA BR. 1 – KULTURNO NASLJEĐE KAO**
- **FAKTOR IZGRADNJE EVROPE**
- **REZOLUCIJA BR. 2 – KULTURNO NASLJEĐE KAO FAK-
TOR ODRŽIVOG RAZVOJA**

Konačna deklaracija i rezolucije

Sastavši se u Helsinkiju 30 – 31. maja 1996, na Četvrtoj evropskoj konferenciji, ministri odgovorni za kulturno nasljeđe u državama potpisnicama Evropske kulturne konvencije /European Cultural Convention/, uz podršku svojih kolega iz gostujućih zemalja,

pozivajući se na Deklaraciju koju su usvojili predsjednici država i vlada na sastanku u Beču, u oktobru 1993, u vezi sa osnivanjem, u Evropi, širokog područja demokratske bezbjednosti, zasnovane na miru i stabilnosti;

prepoznajući obavezu prema zajedničkom kulturnom nasljeđu i prednostima njegove raznovrsnosti kao jedan od ključnih faktora u izgradnji i konsolidaciji nove Evrope, zajedno sa posvećenošću pluralističkoj parlamentarnoj demokratiji, neodvojivosti i univerzalnosti ljudskih prava i vladavini zakona;

polazeći od saradnje definisane u Konvenciji o zaštiti arhitektonskog nasljeđa Evrope /Convention for the Protection of the Architectural Heritage of Europe/ (Granada, 1985) i Evropskoj konvenciji o zaštiti arhitektonskog nasljeđa /European Convention on the Protection of the Archaeological Heritage/ (Valeta, 1992);

uzimajući u obzir rezultate prethodnih evropskih konferencija ministara odgovornih za kulturno nasljeđe, održanih u Briselu (1969), Granadi (1985) i Valeti (1992), rad Savjeta Evrope i razvoj međunarodne misli o ciljevima očuvanja;

svjesni potrebe proširenja i osavremenjavanja koncepta integrisanog očuvanja nasljeđa, koji Savjet Evrope promovirše još od 1975, kako bi bolje odgovorili na ekonomske i socijalne izazove sa kojima se Evropa danas susrijeće;

smatrajući da je, sa novim državama iz cijele Evrope koje se sada uključuju u međuvladinu saradnju, sazrio trenutak za razmatranje mjesta kulturnog nasljeđa u procesu razvoja;

USVAJAJU SLJEDEĆU DEKLARACIJU I REZOLUCIJE :

HELSINŠKA DEKLARACIJA O POLITIČKOJ DIMENZIJU OČUVANJA KULTURNOG NASLJEĐA U EVROPI

Evropski ministri odgovorni za kulturno nasljeđe

I. svečano izražavaju svoju privrženost političkim ciljevima Savjeta Evrope, redefinisanim Bečkom deklaracijom;

podržavaju aktivnosti koje Organizacija preuzima radi zaštite ljudskih i prava manjina, borbe protiv ksenofobije i

netolerancije, i promocije evropskog partnerstva u oblasti kulturne saradnje;

srdačno pozdravljaju pristupanje novih država Evropskoj kulturnoj konvenciji i Savjetu Evrope, čime međuvladina saradnja poprima punu pan-evropsku dimenziju;

smatraju da vrijednosti svojstvene kulturnom nasljeđu i politike njegovog očuvanja mogu dati značajan doprinos ciljevima demokratije i uravnoteženog razvoja kojima Savjet Evrope teži;

II. složili su se o nizu principa koje prepoznaju kao zajedničke tačke na koje se politike u oblasti nasljeđa širom Evrope pozivaju;

Pristup kulturnom nasljeđu

Pristup upoznavanju i uživanju kulturnog nasljeđa treba promovirati kao faktor od presudnog značaja za lično i kolektivno ispunjenje. Veza sa kulturnim nasljeđem omogućava pojedincima da nađu svoje mjesto u vlastitom istorijskom, socijalnom i kulturnom okruženju. To važi za kulturno nasljeđe u najširem smislu, uključujući kulturne predjele, pokretno i nematerijalno nasljeđe, kao i arhitektonsko i arheološko nasljeđe

Jedinstvo i raznovrsnost kulturnog nasljeđa

Znanje o kulturnom nasljeđu treba propagirati na lokalnom, regionalnom, nacionalnom i međunarodnom nivou, i isticati elemente koji odražavaju, kako jedinstvo Evrope, tako i raznovrsnost njenih kulturnih identiteta. Svestrano razumijevanje vrijednosti nasljeđa dovodi do poštovanja raznovrsnosti, tolerancije i sposobnosti prevazilaženja razlika. Novi koncept zajedničkog kulturnog nasljeđa treba da podstakne pojedince i zajednice da preuzmu zajedničku odgovornost za njegovo očuvanje, bez obzira na fizički položaj ili tekući politički kontekst tog nasljeđa.

Kulturno nasljeđe kao ekonomski potencijal

Odgovorne državne vlasti imaju obavezu sprovođenja mjera za naučno prepoznavanje i zakonsku zaštitu nasljeđa opisanog u konvencijama iz Granade i Valeta. One takođe treba da osmisle dinamične strategije očuvanja, koje mobilišu ekonomski potencijal nasljeđa, radi obnove urbanih područja i ruralnog razvoja. Doprinos kulturnog nasljeđa lokalnom razvoju neće biti evidentan samo u neposrednom uticaju na ekonomiju i zapošljavanje u mnogim granama djelatnosti, već i u velikom broju neposrednih koristi za cijelu zajednicu.

Kulturno nasljeđe u procesu održivog razvoja

S obzirom na to da kulturno i prirodno nasljeđe predstavljaju životno okruženje ljudi, mora se sprovesti kombinovana akcija za njihovu zajedničku zaštitu, u kontekstu međunarodnog ekološkog pristupa upravljanju prostorom. Neophodno je uskladiti politike za zaštitu nasljeđa i politike prostornog planiranja.

Korišćenje kulturnog nasljeđa kao resursa mora biti dio procesa planiranja održivog razvoja, utvrdivši ograničenja koja se odnose na upotrebu neobnovljivih resursa. Da bismo ovo bogatstvo prenijeli budućim generacijama na način koji čuva autentičnost nasljeđa, ne isključujući promjenu, potrebno je da svi uključeni akteri iz državnog i privatnog sektora usvoje načine djelovanja saglasne sa životnom sredinom. Očuvanje kulturnog nasljeđa pomaže da se preciznije definišu održivi obrasci proizvodnje i potrošnje, oslanjajući se na razumno upravljanje prostorom i resursima, ekonomijom i energijom, reciklažom materijala i otpada.

Održive strategije kulturnog turizma

Razvijanje kulturnog turizma može doprinijeti razvoju i revitalizaciji regija, ali takođe i vršiti pritisak na kulturno nasljeđe i uticati na kvalitet života u domaćim zajednicama. Potrebno je dalje razrađivati politike i strategije kulturnog turizma, težeći uravnoteženom i održivom korišćenju nasljeđa, koje čuva njegove korisne potencijale za buduće generacije. Veoma je važno razraditi specifične modele za razvoj kulturnog turizma, koji ne kopiraju uobičajene obrasce masovnog turizma.

Potreba za međusektorskim strategijama očuvanja

Zaštita i korišćenje kulturnog nasljeđa tiču se cijele zajednice, čija je angažovanost, kroz javne i privatne sektore, presudna za njegovu budućnost. Odgovorne vlasti moraju razviti međusektorske strategije koje kombinuju različite vrste akcija i obezbjeđuju usklađenost državnih i privatnih inicijativa kako bi se pružila podrška privatnim vlasnicima u čijim rukama se nalazi veliki dio kulturnog nasljeđa. Zakonske, finansijske i administrativne stimulatívne mjere mogu podstaći implementaciju takvih strategija. Finansijski resursi državnog sektora obično nisu dovoljni da obezbijede zaštitu kulturnog nasljeđa i moraju biti dopunjeni svim raspoloživim izvorima finansiranja.

Uloga države i državnih vlasti

Međusektorski pristup očuvanju nasljeđa i oslanjanje na partnerstvo stvaraju potrebu za preciznim definisanjem uloge države i različitih državnih vlasti. Pojedinačne odgovornosti različitih teritorijalnih zajednica i državnih nadzornih organa, inicijative ili usklađivanje funkcija moraju biti detaljno objašnjeni u procesima administrativne decentralizacije ili reorganizacije koji se trenutno odvijaju u mnogim evropskim zemljama. Oslanjanje na partnerstvo i privatne inicijative ne smije značiti odricanje odgovornosti državnih vlasti za zaštitu kulturnog nasljeđa.

Uloga nevladinih organizacija

Ne dovodeći u pitanje specifične odgovornosti države i regionalnih i lokalnih vlasti, potrebno je efikasnije promovirati, koristiti i podsticati ulogu nevladinih organizacija, uzimajući u obzir veliki doprinos koji su volonterske inicijative dale u izgradnji demokratskog društva.

Naučna i obrazovna poruka kulturnog nasljeđa i obrazovanja

Kulturna dobra su autentična svjedočanstva istorije kulture i ljudske civilizacije. Zbog toga je osnovna dužnost sadašnjih i budućih istraživača da obezbijede njihovo proučavanje, dokumentovanje i zaštitu. Obrazovanje u oblasti nasljeđa mora naglasiti istorijske, umjetničke i etičke vrijednosti kulturnog nasljeđa utjelovljene u zajednici, učeći ljude da poštuju višestruke identitete, razvoj tolerancije, i borbu protiv nejednakosti i isključivosti. Kvalitet i objektivnost obrazovne poruke zavisi od mjerila onih koji tumače kulturno nasljeđe. Podjednako važno je i prenošenje znanja neophodnih za očuvanje kulturnog nasljeđa. U tome mogu pomoći širenje i razmjena informacija i stručnosti unutar i između država članica.

III. preporučuju Odboru ministara /Committee of Ministers/ Savjeta Evrope da usvoji deklaraciju i rezolucije ove konferencije kao osnovu za međuvladin radni program koji sprovodi Odbor za kulturno nasljeđe /Cultural Heritage Committee/;

IV. ističu naizostavnu potrebu povezivanja djelovanja različitih međunarodnih vladinih i nevladinih organizacija, i uspostavljanja bliskog partnerstva Evropske unije i Savjeta Evrope.

REZOLUCIJA BR. 1 – KULTURNO NASLJEĐE KAO FAKTOR IZGRADNJE EVROPE

Evropski ministri odgovorni za kulturno nasljeđe pozivaju Odbor ministara Savjeta Evrope da zatraži od CDCCa i njegovog Odbora za kulturno nasljeđe da razvije srednjoročni radni program usmjeren ka sljedećim ciljevima:

I. NASLJEĐE I IDENTITET

Bilo bi svrsishodno:

- potvrditi ulogu koju je svaka kultura odigrala u stvaranju nasljeđa i prepoznati zajedničke tradicije koje su doprinijele stvaranju moderne Evrope
- analizirati načine na koje kulturno nasljeđe doprinosi većoj kulturnoj koheziji unutar Evrope, poštujući kulturnu raznovrsnost i promovišući socijalnu integraciju;
- učvrstiti vezanost građana Evrope za njihovo zajedničko kulturno nasljeđe, uspostavljanjem, u sklopu međuvladine saradnje u Savjetu Evrope, procedure za zaštitu i unapređivanje dobara izgrađenog nasljeđa i arheoloških nalazišta koja odražavaju kulturnu raznovrsnost koja je nastajala tokom istorije na određenoj teritoriji, bez obzira na današnji politički kontekst te teritorije.

II. NASLJEĐE U DRUŠTVU

Potrebno je ispitati sljedeće:

sredstva za obezbjeđivanje aktivnijeg učešća lokalne zajednice i nevladinih organizacija u planiranju i sprovođenju saradničkih projekata;

sredstva za podsticanje bolje saradnje državnog i privatnog sektora;

sredstva za podsticanje privatnog sektora u zaštiti kulturnog nasljeđa.

III. NASLJEĐE, INFORMISANJE I OBRAZOVANJE

Prenošenje nasljeđa zavisi od sistematskog širenja informacija i usavršavanja znanja. Prema tome, dužnost je nacionalnih, regionalnih i lokalnih vlasti da šire informacije i obezbjeđuju osnovno i napredno obrazovanje za svoje profesionalce, postižući, na taj način, cjelishodnije iskorišćavanje ljudskih resursa. Na evropskom nivou, međutim,

Savjet Evrope treba da:

- razmotri uspostavljanje stalnog informativnog sistema Evropska mreža za očuvanje nasljeđa (European Heritage Watch Network), kako bi vlasti, profesionalci, istraživači i edukatori bili u toku sa razvojem u oblasti nasljeđa u drugim zemljama, koristeći raniji izvještaj Savjeta Evrope o politikama za arhitektonsko nasljeđe u Evropi ;
- promoviše, na osnovu postojećih, isprobanih programa kao što su Dani evropskog nasljeđa /European Heritage Days/, Evropske kulturne maršrute /European Cultural Routes/ i Predavanja o evropskom nasljeđu /European Heritage Classes/, evropske obrazovne inicijative radi podsticanja građana da poštuju životnu sredinu i turista da poštuju lokalne kulture, i predočavanja vrijednosti evropskog kulturnog nasljeđa mladim ljudima
- Nova Evropska fondacija za obrazovanje u oblasti nasljeđa (European Foundation for Heritage Skills), osnovana uz podršku Odbora za kulturno nasljeđe Savjeta Evrope, i koja djeluje u partnerstvu sa ostalim nacionalnim i međunarodnim organizacijama, treba da obezbijedi dalje uslove za pan-evropske programe usavršavanja i kontinuiranog obrazovanja profesionalaca.

REZOLUCIJA BR. 2 – KULTURNO NASLJEĐE KAO FAKTOR ODRŽIVOG RAZVOJA

Evropski ministri odgovorni za kulturno nasljeđe pozivaju Odbor ministara Savjeta Evrope da zatraži od CDCC-a i njegovog Odbora za kulturno nasljeđe:

I. da razvije evropsku metodologiju za upravljanje nasljeđem u okviru održivog nasljeđa;

Tu spadaju:

- iznalaženje instrumenta za procjenu, tokom određenog vremenskog perioda, kvantitativnog i kvalitativnog uticaja investicija državnog i privatnog sektora u oblasti kulturnog nasljeđa;
- utvrđivanje uloge nasljeđa u stvaranju novih mogućnosti zapošljavanja, vodeći računa o alternativnim planovima lokalnog razvoja i obnavljanja urbanih područja;
- rješavanje, vezano za kulturno nasljeđe, specifičnih problema investicionih struktura u velikom broju zemalja koje se nalaze u procesu prelaska na tržišnu ekonomiju. Treba ih uključiti u Specifične akcione planove /Specific Action Plans/ i Programe tehničke i profesionalne saradnje /Technical and Professional Co-operation Programmes/ koje pokreće Savjet Evrope;
- formulisanje, za državne vlasti i tržišne partnere, kriterijuma za donošenje odluka koji ističu dugoročnu investicionu vrijednost programa u oblasti nasljeđa i činjenicu da se profitabilnost u toj oblasti ne može posmatrati samo u ekonomskom smislu, već kao dobit za društvo u cjelini;
- razvijanje metoda zasnovanih na životnom ciklusu građevinskih materijala, kako bi se procijenio ekološki uticaj obnavljanja starih zgrada u odnosu na zgrade konstruisane u skladu sa modernim metodama proizvodnje;

- promocija saradnje vlasti, nevladinih organizacija, privatnih preduzeća i lokalnih zajednica, radi stvaranja zdravih osnova održivog razvoja.

II. da pripremi, na osnovu rezultata rada međunarodnih ili nacionalnih agencija, preporuku državama članicama o održivim strategijama kulturnog turizma, usmjerenim ka unapređivanju nasljeđa;

Odbor za kulturno nasljeđe mora se rukovoditi sljedećim principima:

- turizam omogućava građanima veći pristup kulturnom nasljeđu, a prihodi od turizma mogu obezbijediti znatna sredstva za održavanje i očuvanje kulturnog nasljeđa;
- strategije kulturnog turizma mogu doprinijeti poboljšanju različitih kategorija kulturnih dobara, kao što su industrijsko nasljeđe i zgrade namijenje u turističke svrhe, koristeći, na primjer, eksperiment Kulturnih maršruta koji je pokrenuo Savjet Evrope. Povodom Dana evropskog nasljeđa mogu se pokrenuti alternativne turističke maršrute;
- promovisane politike moraju obezbijediti da korišćenje nasljeđa i posjećivanje određenih turističkih znamenitosti ne prelaze granice održivosti određene osjetljivošću nasljeđa;
- održive politike kulturnog turizma moraju izbjegavati prekomjernu eksploataciju kulturnog i prirodnog nasljeđa, rijetkih ili neobnovljivih resursa, čije bi propadanje (ili gubitak) dovelo do uništenja same osnove njihove turističke vrijednosti;
- treba obezbijediti da se dio finansijskog prihoda od turizma izdvaja, po fleksibilnim uslovima, za očuvanje ili unapređivanje kulturnog nasljeđa;

- strategije za razvoj turizma moraju uzimati u obzir odgovarajuće politike usmjerene na poboljšanje kvaliteta života stanovnika.

III. da okupi, pod pokroviteljstvom Savjeta Evrope, prvu međuministarsku radnu grupu sastavljenu od predstavnika ministarstava odgovornih za nasljeđe, finansije, zapošljavanje i životnu sredinu, radi predlaganja finansijskih i zakonskih opcija, kako bi se podstaklo otvaranje novih radnih mjesta povezanih sa korišćenjem, očuvanjem i restauracijom izgrađenog nasljeđa.

*Peta evropska konferencija
ministara odgovornih za kulturno nasljeđe*

- **REZOLUCIJA BR. 1 O ULOZI KULTURNOG NASLJEĐA I IZAZOVIMA GLOBALIZACIJE**
- **DEKLARACIJA O ULOZI NEVLADINIH ORGANIZAJA U OBLASTI KULTURNOG NASLJEĐA**

*Portorož, Slovenija,
5-7. april 2001.*

ZAKLJUČCI KONFERENCIJE

Sastavši se u Portorožu (Slovenija), 6. i 7. aprila 2001, na Petoj evropskoj konferenciji ministara odgovornih za kulturno nasljeđe, ministri država potpisnica Evropske kulturne konvencije /European Cultural Convention/, uz podršku posmatrača iz ostalih pozvanih zemalja,

- ističući da je postojanje Savjeta Evrope zasnovano na „zajedničkom nasljeđu” ideala i principa zajamčenih njegovim statutom;*
- pozivajući se na konačne deklaracije samita predsjednika država i vlada održanih u Beču (1993) i Strazburu (1997) i 104. zasjedanja Odbora ministara u Budimpešti (1999);*
- izjavljujući svoju privrženost okviru saradnje utvrđenom u Konvenciji o zaštiti arhitektonskog nasljeđa Evrope /Convention for the Protection of the Architectural Heritage of Europe/, (Granada 1985), i Evropskoj konvenciji o zaštiti arhitektonskog nasljeđa /European Convention for the Protection of the Archaeological Heritage/, (Valeta 1992), i srdačno pozdravljajući otvaranje Evropske konvencije o predjelu /European Landscape Convention/ za potpisivanje, 2000. godine;*
- prihvatajući principe Deklaracije o kulturnoj raznovrsnosti /Declaration on Cultural Diversity/, usvojene na 733. sastanku Odbora ministara (2000), i ističući glavni doprinos koji je sektor nasljeđa dao politikama koje se implementiraju u skladu sa deklaracijom;*
- svjesni mogućnosti, stvorenih zahvaljujući globalizaciji, za razvoj međukulturalnog dijaloga i univerzalnog pristupa važnim informacijama, ali vodeći računa o potrebi očuvanja raznovrsnosti i specifičnih vrijednosti nasljeđa svake pojedinačne zajednice,*

USVAJAJU SLJEDEĆE REZOLUCIJE I DEKLARACIJU:

REZOLUCIJA BR. 1 O ULOZI KULTURNOG NASLJEĐA I IZAZOVIMA GLOBALIZACIJE

Mi, evropski ministri odgovorni za kulturno nasljeđe,

I. POZDRAVLJAMO značajan napredak postignut od prve konferencije organizovane u Briselu 1969. i zanimanje za kulturno nasljeđe koje sada postoji;

II. IZRAŽAVAMO zadovoljstvo zbog usvajanja adekvatnih mjera, na nacionalnim i transnacionalnim nivoima, za zaštitu zajedničkog evropskog kulturnog nasljeđa, i promociju i sprovođenje zajedničke evropske politike u ovoj oblasti, u okviru Savjeta Evrope;

III. OBAVEZUJEMO SE na preduzimanje usklađene akcije, odgovarajući na ekonomske i političke izazove novog vijeka;

IV. SKREĆEMO PAŽNJU svim državnim vlastima i donosiocima odluka u oblasti ekonomije na vodeću ulogu očuvanja i promocije kulturnog nasljeđa prilikom:

- sprovođenja ciljeva Savjeta Evrope o jačanju demokratije, očuvanju mira, postizanju socijalnog napretka i očuvanju kulturne raznovrsnosti;
- izrade panevropskog razvojnog modela, odgovarajući na izazove globalizacije.

V. U tom pogledu, NAGLAŠAVAMO sljedeće principe:

1. Kulturno nasljeđe i globalizacija

PREPOZNAJEMO da, u kontekstu globalizacije, kulturno nasljeđe ima specijalnu vrijednost, koja zahtijeva izradu politika za očuvanje zajedničkog interesa u ovom sektoru:

PODVLAČIMO, stoga, potrebu:

- a. da se, u informatičkom društvu, svim ljudima zajamči pravičan pristup znanju, kulturi i kulturnom nasljeđu;
- b. da slobodan pristup kulturnom nasljeđu bude zasnovan na etičkom prilazu njevoj tržišnoj strategiji, uključujući jačanje međunarodne saradnje zbog monitoringa i borbe protiv nezakonite trgovine;
- c. podizanja svijesti zajednica o vrijednostima kulturnog nasljeđa, kao potencijala za njihov održivi razvoj i kvalitet života;
- d. da se obezbijedi da raznovrsnost kulturnog nasljeđa na lokalnim, regionalnim i nacionalnim nivoima
 - daje ljudima osnovni osjećaj identiteta,
 - obezbjeđuje ljudima potencijal u globalnoj ekonomskoj konkurenciji,
 - doprinosi njihovom prosperitetu i jača stabilnost i socijalnu koheziju, koje podstiču ulaganja.

POZIVAMO državne vlasti da donesu mjere:

- koje će omogućiti lokalnim zajednicama da otkriju svoj identitet i osjećaj pripadnosti, kroz bolje razumijevanje materijalnih, jezičkih i duhovnih vrijednosti kulturnog nasljeđa,
- za zaštitu i unapređivanje autentičnosti i integriteta kulturnog nasljeđa,
- za očuvanje zanatske djelatnosti, i malih i srednjih preduzeća, koja se bave očuvanjem i restauracijom regionalnog karaktera nasljeđa,
- za ostvarivanje ravnoteže između usavršavanja u novim tehnologijama, i razvoja i prenošenja tradicionalnih znanja, olakšavajući, na taj način, dostupnost i upotrebu tradicionalnih materijala i tehnika,
- za djelovanje, uporedo sa pojedinačnim profesionalnim sektorima, u rastućoj upotrebi nasljeđa u kulturnim industrijama i turizmu, i obezbjeđivanje kvalitetnog obrazovanja i usvajanje etičkog kodeksa, radi sprečavanja manipulacije,
- za podsticanje međunarodne razmjene iskustva i stručnjaka, zasnovane na međudisciplinarnom pristupu, koji je neophodan za ravnomjerno širenje znanja u oblasti očuvanja nasljeđa, širom Evrope,

- za stvaranje modela održivog razvoja koji je, istovremeno, demokratski i međunarodno pravedan, kako bi se doveo u ravnotežu nezamjenljiv doprinos tržišnih i privatnih investicija, povezan sa politikama koje se razvijaju u okviru UNESCO-a i Savjeta Evrope.

2. Promocija međusobnog razumijevanja i kohezije

Prepoznajući da:

- raznovrsni evropski predjeli imaju kulturnu dimenziju, koju ljudi opažaju, i koja čini njihovo kulturno okruženje, i da
- očuvanje i jačanje kulturne raznovrsnosti čine sastavne elemente identiteta zajednica i pojedinaca,

UVJERENI SMO da:

a. pojedinci i zajednice imaju osnovno pravo da sami definišu svoj identitet, da upoznaju svoju istoriju i oblikuju budućnost kroz svoje nasljeđe. Imaju pravo da uživaju u svom nasljeđu; ali i podjednaku obavezu da poštuju nasljeđe drugih ljudi i da uzmu u razmatranje zajednički interes za sveukupno nasljeđe;

b. vrijednosti svojstvene kulturnom okruženju Evrope

- treba da budu osnova zajedničkog razumijevanja i da doprinose spečavanju sukoba,
- čine protivtežu rizicima ujednačavanja koje globalizacija donosi
- postavljaju kvalitativne standarde za unapređivanje tog okruženja, i
- predstavljaju katalizator kreativnosti.

POZIVAMO nacionalne, regionalne i lokalne vlasti da:

- promovišu integrisano očuvanje kulturnog nasljeđa, koje poštuje raznovrsan doprinos prošlih i sadašnjih zajednica, njihovih kultura i obrazaca upotrebe,
- izrade politike u oblasti nasljeđa koje istinski potpomažu, čuvaju i unapređuju identitet pojedinaca i zajednica i kulturnu raznovrsnost,
- osiguraju pravo zajednica, njihovih članova i nevladinih organizacija da na odgovarajući način učestvuju u procesima konsultacija i donošenja odluka koje se tiču nasljeđa,
- podstiču slobodu pristupa nasljeđu, u skladu sa poštovanjem privatnosti i kulturnih vrijednosti,
- preduzmu praktične korake radi podizanja svijesti o značaju kulturne raznovrsnosti, zasnovane na međusobnom razumijevanju,

i nacionalne vlasti da, posebno:

- razvijaju međunarodnu i prekograničnu saradnju i postižu međudržavne sporazume, zasnovane na obostranoj odgovornosti za zaštitu i unapređivanje osobenog nasljeđa dotičnih zajednica,
- podstiču prekogranične veze i zajedničke projekte između povezanih zajednica i pojedinaca,
- omogućće uključivanje nevladinih organizacija i eksperata iz zajednica u ove veze,

shodno tome,

SMATRAMO da politike u oblasti kulturnog nasljeđa treba da teže očuvanju kulturne raznovrsnosti i podsticanju međukulturnog dijaloga, i da budu usmjerene na inicijative u oblasti obrazovanja, podizanja svijesti i usavršavanja tokom cijelog života, i

POTVRĐUJEMO da razumijevanje i tumačenje nasljeđa treba da bude osnova učenja istorije, i da je od presudne važnosti za obrazovanje budućih građana Evrope. Učenje istorije ne treba da bude ograničeno na obradu nacionalnog ili lokalnog nasljeđa, već i da ističe njegov transnacionalni karakter.

3. Doprinos nasljeđa građanskom pravu i demokratiji

Prepoznajući da je kulturno okruženje, poput prirodnog, idealno područje za građansko učešće POZIVAMO državne vlasti da:

a. uključe građane i zajednice, zajedno sa profesionalcima, u proces prepoznavanja i zaštite kulturnog nasljeđa;

b. uspostave zakonski, finansijski i profesionalni okvir neophodan za usaglašeno djelovanje stručnjaka, vlasnika, investitora, preduzimača i civilnog društva;

c. razviju koncepte zajedničke odgovornosti, uključujući dimenziju nasljeđa u ekonomske, socijalne i obrazovne strategije, radi lakšeg održivog upravljanja životnom sredinom;

d. budući da su državni fondovi neminovno ograničeni, da podstiču, koristeći odgovarajuće mjera i stimulanse:

- tržište da finansira nasljeđe i da ulaže u njegove manje profitabilne aspekte,
- civilno društvo da preuzme značajnu ulogu u proširenom polju nasljeđa kako ga ljudi danas doživljavaju.

NAGLAŠAVAMO da građansko učešće nije od značaja samo za kulturu i nasljeđe, ono takođe odražava razvoj praktičnog građanskog prava, koje je presudno za ostvarivanje cilja Savjeta Evrope za unapređivanje demokratske prakse.

4. Unapređivanje kulturnog okruženja i etička uloga Savjeta Evrope

Prepoznajući da svi elementi evropskog kulturnog okruženja utjelovljuju, kako tržišne, tako i kulturne vrijednosti,

SNAŽNO PREPORUČUJEMO našim vladama i Savjetu Evrope da razrade i promovišu:

a. strategije etičkog razvoja na globalnom tržištu, koje promovišu napredak, prepoznajući bitnu javnu dimenziju očuvanja kulturnog nasljeđa, njegove autentičnosti i integriteta;

b. politike za postizanje kvaliteta u savremenoj arhitekturi, primjerenoj svom kontekstu, što je neophodno za stvaranje budućeg nasljeđa;

c. mjere koje obeshrabruju reprodukciju nestalih zgrada i struktura, ukoliko se ne preduzimaju zbog očuvanja integriteta kulturnog nasljeđa;

d. mjere koje podstiču redovno održavanje nasljeđa;

e. politike prostornog razvoja koje prepoznaju vrijednosti kulturnog okruženja, uključujući doprinose svih historijskih perioda, i svih kulturnih zajednica;

f. kulturnu saradnju pod okriljem Savjeta Evrope, prepoznavši njegovu važnu ulogu u identifikovanju promjena u društvu, formulisanju etičkih pristupa i donošenju međusektorskih politika, kako bi se omogućilo praktično djelovanje demokratskih principa koji predstavljaju zajedničko nasljeđe Evrope.

ŽELIMO da učvrstimo saradnju Savjeta Evrope i Evropske unije, UNESCO-a i IC-CROM-a, i da uključimo naše države članice u donošenje odluka koje se tiču saradnje;

ZAHTIJEVAMO od Savjeta Evrope da razradi instrumente za implementaciju navedenih principa;

POZIVAMO Generalnog sekretara da dostavi rezolucije, usvojene na petoj ministarskoj konferenciji, odgovornim organima Savjeta Evrope i drugim međunarodnim organizacijama, i da ih obavijesti o aktivnostima koje će biti preduzete u skladu sa njima.

DEKLARACIJA O ULOZI NEVLADINIH ORGANIZACIJA U OBLASTI KULTURNOG NASLJEĐA

Uvod

Ministri odgovorni za kulturno nasljeđe odlučili su, na svojoj četvrtoj konferenciji u Helsinkiju, 1996, da ispituju položaj nevladinih organizacija koje se bave zaštitom kulturnog nasljeđa. Odbor za kulturno nasljeđe Savjeta Evrope, postupivši saglasno tome, uključio je tu aktivnost u svoj radni program. To je dovelo do Prve evropske konferencije o nevladinim organizacijama aktivnim u oblasti kulturnog nasljeđa, čiji su domaćini bili Savjet Evrope, norveško Ministarstvo za životnu sredinu, norveški Direktorat za kulturno nasljeđe i Fortidsminneforeningen, osnovan 1844, koji predstavlja vjerovatno najstarije udruženje te vrste još uvijek aktivno,

Konferencija je okupila 170 učesnika iz 34 zemlje, i mnogi su je doživjeli kao veliku promociju volonterskog rada u oblasti nasljeđa. Međutim, rezultati konferencije mogu se ocijeniti samo načinom na koji države članice Savjeta Evrope slijede njene ideje. Učesnici su vodili obuhvatne diskusije, koje su rezultirale opštim dogovorom o nekim osnovnim principima djelovanja nevladinog sektora u modernim demokratskim društvima. Predloženo je da ovi principi budu zvanični dokument. Imajući u vidu narednu, Petu konferenciju ministara odgovornih za kulturno nasljeđe, u Sloveniji, u aprilu 2001, dokumentu je dat oblik ministarske deklaracije.

Principi formulisani u nacrtu koji slijedi zasnovani su na opštim principima poštovanja ljudskih prava, vladavine zakona i pluralističke demokratije na koje su se sve države članice Savjeta Evrope obavezale svojim članstvom u Savjetu.

Deklaracija o ulozi nevladinih organizacija u oblasti kulturnog nasljeđa

Sastavši se u Portorožu (Slovenija), 6-7. aprila 2001, na Petoj evropskoj konferenciji, ministri odgovorni za kulturno nasljeđe u državama potpisnicama Evropske kulturne konvencije /European Cultural Convention/,

- pozivajući se na Član 11. Evropske konvencije o ljudskim pravima, koji garantuje pravo slobode mirnog okupljanja i slobode udruživanja svim ljudima,
- uzimajući u obzir takođe Član 10. iste konvencije koji svim ljudima garantuje pravo slobode izražavanja,
- ponavljajući stav ministara odgovornih za kulturno nasljeđe, sa njihove četvrte konferencije u Helsinkiju 1996, da “ulogu nevladinih organizacija treba efikasnije promovisati, koristiti i podsticati, uzimajući u obzir veliki doprinos volonterskih inicijativa izgradnji demokratskog društva”,
- ističući činjenicu da su Ujedinjene nacije proglasile 2001. godinu Međunarodnom godinom volontera,
- pozivajući se na UNECE-ovu Konvenciju o pristupu informacijama, učešću građana u donošenju odluka i pristupu pravdi u ekološkim pitanjima,
- pozivajući se na Preporuku br. 1496, o poboljšanju položaja i uloge volontera (2001), koju je Parlamentarna skupština Savjeta Evrope usvojila 24. januara 2001,
- podvlačeći važne zaključke Prve evropske konferencije o nevladinim organizacijama aktivnim u oblasti kulturnog nasljeđa, održane u Oslu, 21-24. septembra 2000,
- istovremeno potvrđujući da državne vlasti imaju glavnu odgovornost za zaštitu kulturnog nasljeđa,

USVAJAJU SLJEDEĆU DEKLARACIJU O ULOZI NEVLADINIH ORGANIZACIJA U OBLASTI KULTURNOG NASLJEĐA:

MI, evropski ministri odgovorni za kulturno nasljeđe, SLOŽIVŠI SE da osnovni principi koji važe za sve nevladine organizacije važe i za sve koji djeluju u oblasti kulturnog nasljeđa;

ZAHTIJEVAMO od državnih vlasti u državama članicama da svoje aktivnosti u pogledu volonterskog djelovanja baziraju na sljedećim principima;

1. Postojanje nevladinih organizacija važno je za izgradnju i konsolidaciju društava zasnovanih na pluralističkoj političkoj demokratiji.

- 2. Nevladine organizacije koje djeluju u skladu sa demokratskim principima bitne su jer uče ljude istinskoj demokratiji.*
- 3. Pravo osnivanja nevladinih organizacija čini sastavni dio ljudskih prava, i sve vlasti bi trebalo da ga podstiču.*
- 4. Nevladine organizacije moraju imati punu slobodu govora, poštujući uobičajena ograničenja neophodna u demokratskom društvu.*
- 5. Nevladine organizacije moraju imati pristup informacijama neophodnim za vršenje uloge posmatrača i konstruktivnog kritičara politika u oblasti zaštite nasljeđa, koje sprovode državne vlasti.*
- 6. Nevladinim organizacijama treba dati odgovarajuću priliku da učestvuju u procesima donošenja odluka, na primjer u prostornom planiranju i imenovanju spomenika i mjesta koje treba zaštititi.*
- 7. Nevladine organizacije treba podsticati da se uključuju u vladine i druge javne djelatnosti, preuzimajući odgovornosti koje obično ili prirodno ne spadaju u odgovornosti takvih agencija.*
- 8. Vlasti moraju podsticati nevladine organizacije da aktivno učestvuju u sprečavanju sukoba, poštujući kulturnu raznovrsnost i podstičući zaštitu kulture drugih ljudi.*
- 9. Birokratska uprava ne smije ni na koji način ometati osnivanje i rad nevladinih organizacija.*
- 10. Potrebno je da državne vlasti, u što većoj mjeri, primjenjuju finansijske mjere koje podstiču i pomažu razvoj nevladinih organizacija.*
- 11. Finansijske mjere moraju biti dostupne nevladinim organizacijama, ne ograničavajući ih da vrše svoju ulogu konstruktivnih kritičara vladinih politika.*
- 12. Finansijske mjere moraju biti transparentne i lako dostupne, zbog postizanja demokratske odgovornosti u raspodjeli raspoloživih sredstava.*

13. Nevladine organizacije su neophodne za širenje znanja u širokoj javnosti u okviru svoje misije.

14. Treba podsticati saradnju organizacija koje se bave kulturnim nasljeđem sa drugim organizacijama, kako bi se obezbijedila transsektorska i koherentna politika za očuvanje životne sredine u cjelini.

15. Nevladine organizacije moraju izgrađivati svoj kredibilitet kroz vlastite postupke, standarde i sposobnost da preuzmu odgovornosti.

16. Nevladine organizacije moraju poštovati zakonske propise u oblasti svog djelovanja, ali ih treba ohrabrivati da predlažu poboljšanja ukoliko je potrebno.

17. Nevladine organizacije moraju imati pristup usavršavanju, kako bi unaprijedile svoje sposobnosti aktivnih učesnika u zaštiti kulturnog nasljeđa.

MI, ministri odgovorni za kulturno nasljeđe NALAŽEMO Savjetu Evrope da :

- uspostavi dvostruki sistem koji bi povezivao nove nevladine organizacije u oblasti kulturnog nasljeđa, i one već osnovane;*
- obezbijedi redovan kontaktni forum, u obliku Evropskih konferencija za nevladine organizacije u oblasti kulturnog nasljeđa, koristeći postojeće strukture, kada je moguće;*
- osnuje Evropsku mrežu za nasljeđe /European heritage network/, kao portal elektronskog foruma, gdje bi se nevladine organizacije povezivale i komunicirale.*

Preporuka br. R(91)13 Komiteta ministara državama članicama

***O ZAŠTITI ARHITEKTONSKOG
NASLEĐA 20.VIJEKA***

SAVJET EVROPE -
KOMITET MINISTARA,
9.septembar 1991

Komitet ministara, u skladu sa odredbama Člana 15 b, Statuta Savjeta Evrope, Uzimajući u obzir da je cilj Savjeta Evrope postizanje većeg jedinstva njegovih članica;

Imajući u vidu Evropsku kulturnu konvenciju / European Cultural Convention/, potpisanu u Parizu, 19. decembra 1954, a posebno njen Član 1;

Imajući u vidu Konvenciju o zaštiti arhitektonskog nasljeđa Evrope /Convention for the Protection of the Architectural Heritage of Europe/, potpisanu u Granadi, 3. oktobra 1985, a posebno njen Član 17;

Imajući u vidu Rezoluciju 813 (1983) Parlamentarne skupštine Savjeta Evrope o savremenoj arhitekturi;

Imajući u vidu Rezoluciju br. 2, Druge evropske konferencije ministara odgovornih za arhitektonsko nasljeđe, održane u Granadi, 3. i 4. oktobra 1985;

Smatrajući da je arhitektura 20. vijeka sastavni dio evropskog istorijskog nasljeđa, i da zaštita i unapređivanje njenih najznačajnijih elemenata služe istim ciljevima kao i očuvanje arhitektonskog nasljeđa u cjelini;

Primjećujući da zvanične organizacije i javnost ne prepoznaju dovoljno ovaj dio nasljeđa, s obzirom na to da je relativno nov, bogat po primjerima i raznovrstan po karakteru;

Naglašavajući da bi nedostatak specifičnog interesovanja za zaštitu ovog nasljeđa doveo do nenadoknadivih gubitaka i lišio buduće generacije ovog perioda evropske svijesti,

Preporučuje vladama država članica da razviju strategije za identifikovanje, proučavanje, zaštitu, konzervaciju, restauraciju i izgradnju svijesti o arhitekturi 20. vijeka, u skladu sa principima navedenim u dodatku ove preporuke, u okviru njihove opšte politike za očuvanje graditeljskog nasljeđa i, po potrebi, primjenom specifičnih mjera. Zadužuje generalnog sekretara da proslijedi tekst ove preporuke državama koje nisu potpisnice Evropske kulturne konvencije i/ili Konvencije o zaštiti arhitektonskog nasljeđa Evrope.

Dodatak Preporuke br. R (91) 13

Principi očuvanja i unapređenja arhitektonskog nasljeđa 20. vijeka

I. IDENTIFIKACIJA NASLJEĐA 20. VIJEKA

1. PROMOVISANJE ZNANJA O NASLJEĐU I NJEGOVOG PROUČAVANJA

Od kraja 19. vijeka, arhitektura i urbano planiranje pretrpjeli su duboke promjene, usljed industrijalizacije, uvođenja novih materijala, transformacije tehnika gradnje i novih upotreba. Ovaj trend je započeo u isto vrijeme kad i tehnološki napredak, kako bi se zadovoljile potrebe savremenog društva. Građevine 20. vijeka su mnogobrojne i raznovrsne po karakteru: one odražavaju kako tradicionalne, tako i modernističke vrijednosti. Izuzimajući rad nekih pionira, građevinama nastalim u 20. vijeku nije se priznavala vrijednost nasljeđa. Zbog toga je neophodno povećati znanje i razumijevanje o ovom dijelu nasljeđa, usmjeravajući pažnju na njegove kvalitete i bogatstvo i raznovrsnost njegovih oblika.

Istraživanje potrebno za takvo potpunije razumijevanje mora uzeti u obzir cjelokupan pregled raspoloživih izvora, bilo da su u obliku originalnih grafičkih ili fotografskih materijala, informacija iz vremena kada su građeni, ili bilo koje vrste informacija koje omogućavaju da se ovo nasljeđe sagleda u svom odgovarajućem kontekstu i sa sveobuhvatnim razumijevanjem građevina.

2. IZRADA SISTEMATSKIH POPISA

Njihov cilj je prikupljanje sistematske dokumentacije o zgradama iz 20. vijeka, bilo u obliku nacionalnih popisa koji pokrivaju sve periode, ili izradom specifičnih popisa samo za arhitekturu 20. vijeka. Ovi popisi treba da budu:

- neograničeni, umjesto selektivni, i otvoreni za ažuriranje, reviziju i proširenje u svjetlu novih informacija;
- sastavljeni bez predrasude u odnosu na stil, vrstu građevine, metod ili period konstrukcije;
- pripremljeni, predstavljeni i štampani tako da njihov sadržaj bude dostupan najširoj javnosti, u pogledu korišćenog vokabulara, ilustracija i načina distribucije;

- sakupljeni, gdje je to moguće, vodeći računa o metodama istraživanja u različitim evropskim zemljama, radi promovisanja međusobne razmjene i razumijevanja ovih informativnih i analitičkih metoda širom Evrope.

II. ZAŠTITA NAJVAŽNIJIH KULTURNIH DOBARA

1. KRITERIJUMI SELEKCIJE

Vlasti odgovorne za zaštitu treba da usvoje specifične kriterijume zasnovane na sljedećim razmatranjima:

- poželjnost priznavanja vrijednosti značajnih djela izdvojenih iz velikog niza stilova, vrsta i građevinskih metoda 20. vijeka;
- potreba da se zaštite ne samo djela najpoznatijih projekatata, iz određenog perioda ili stila arhitekture, već i manje poznati primjeri koji su značajni za arhitekturu i istoriju određenog perioda;
- važno je da se među faktore selekcije ne uključe samo estetski aspekti, već i doprinos određenog djela istoriji tehnologije i političkom, kulturnom, ekonomskom i socijalnom razvoju;
- izuzetno je važno proširiti zaštitu na sve djelove izgrađenog okruženja, uključujući ne samo nezavisne strukture, već i grupacije, parcele koje su planirane, veće cjeline i nove gradove, javne prostore i pogodnosti;
- potreba da zaštita obuhvati spoljašnje i unutrašnje dekorativne elemente, kao i instalacije i opremu koji su projektovani u isto vrijeme kad i arhitektonski djelovi, i koji daju značenje kreativnom radu arhitekta.

2. PRAKTIČNE MJERE ZAKONSKE ZAŠTITE

Odgovorne vlasti, u skladu sa važećim procedurama u pojedinačnim zemljama, imaju zadatak:

1. da primjenjuje postojeće zakonodavstvo za zaštitu nasljeđa, urbano planiranje i životnu sredinu i u pogledu arhitektonskog nasljeđa 20. vijeka zbog:
 - zaštite građevina ili artefakta stavljajući ih na listu kulturnih dobara koje treba zaštititi ili područja koja podliježu očuvanju;

- aktivne upotrebe procedura planiranja dozvole i kontrole koje takve mjere zaštite omogućavaju;

2. da dopune postojeće zakonske propise specifičnim mjerama, u slučaju kada ovo savremeno nasljeđe nije zaštićeno, ili je nedovoljno zaštićeno.

III. MENADŽMENT I OČUVANJE NASLJEĐA

1. UPOTREBA NASLJEĐA

Odgovorne nacionalne, regionalne ili lokalne vlasti imaju dužnost da podstiču najprikladniji način upotrebe zaštićenog nasljeđa ovog perioda, bilo da se ono koristi u kulturne ili muzejske svrhe, ili, uopštenije, u ekonomske, komercijalne ili stambene svrhe. Takođe treba podsticati iznalaženje novih načina upotrebe, koji uzimaju u obzir potrebe savremenog života, sprečavajući propadanje građevina, pod uslovom da oni nisu u suprotnosti sa arhitektonskim ili istorijskim značajem građevina koji je, u stvari, razlog njihove zaštite.

2. FIZIČKA ZAŠTITA

Zagađenost vazduha i starenje materijala rezultiraju propadanjem i iziskuju održavanje i zaštitu nasljeđa, čak i kad je ono novije. Važno je:

- promovisati naučna, teoretska i praktična izučavanja metoda konstrukcije, održavanja i zaštite ovih struktura i različitih materijala koji su korišćeni u arhitekturi 20. vijeka i odgovarajućim primijenjenim umjetnostima;
- poštovati iste osnovne principe, onako kako su primijenjeni na druge elemente arhitektonskog nasljeđa, pri planiranju programa održavanja ili zaštite ovih struktura;
- voditi pažljivu evidenciju svih zapažanja i akcija preduzetih u kontekstu očuvanja;
- osnovati, na odgovarajućem nacionalnom ili regionalnom nivou, sistem informacija i arhitektonski zapisnik, tako da istorija građevina bude vidljiva i da se obezbijedi njihovo buduće održavanje.

3. OBUKA STUČNJAKA

Veoma je važno poboljšavati i unapređivati znanje i upotrebu različitih građevinskih materijala i tehnologija konstrukcije i konzervacije. To zahtijeva detaljno obučavanje građevinskih firmi koje obavljaju fizičke radove konzervacije na licu mjesta.

Posebna priroda arhitektonskih tehnika 20. vijeka podrazumijeva specijalizovanu obuku profesionalaca koji se bave proučavanjem i zaštitom nasljeđa. Vlasti država članica treba da obezbijede specijalizovanu obuku, ili kao dio opšteg izučavanja arhitekture ili u okviru specijalističkih kurseva za zaštitu graditeljskog nasljeđa.

Osnovna obuka treba da obuhvati metode proučavanja, metode istraživanja ove vrste nasljeđa i tehnike praktičnog održavanja i zaštite. Posebnu pažnju treba posvetiti specijalizovanim tehnikama restauracije i zanatima. Vlasti treba da obezbijede sredstva potrebna za istraživanje i obuku stručnjaka.

IV. UNAPREĐENJE SVIJESTI O ZNAČAJU KOD ODGOVORNIH OSOBA I JAVNOSTI

Zadatak je vlasti država članica da preduzmu niz inicijativa koje unapređuju svijest o vrijednostima i osobenom karakteru različitih oblika arhitekture 20. vijeka kod izabраних predstavnika, vlasnika i korisnika građevina, profesionalaca, medija i javnosti u cjelini. Ta akcija će podrazumijevati:

1. podsticanje obrazovnih programa na svim nivoima, kako u okviru, tako i izvan škola, posebno imajući u vidu činjenicu da većina škola radi u okruženju iz 20. vijeka. Ovo znanje o nasljeđu koje je blisko učenicima treba povezati sa otkrivanjem značaja arhitekture, urbanog planiranja i životne sredine;
2. upotrebu svih raspoloživih oblika medija radi sprovođenja kampanja, finansiranje specijalističkih publikacija, javne rasprave ili obrazovne eksperimente u najširem smislu.

V. NEOPHODNOST BUDUĆE EVROPSKE SARADNJE

20. vijeka, zbog sličnosti i složenosti građevinskih tehnika koje su korišćene, problema kriterijuma za selekciju i praktičnih metoda održavanja i konzervacije.

Zato, pozivamo države članice da:

1. podstiču redovnu razmjenu stručnjaka, tehničkog razumijevanja i iskustva između edukatora, istoričara, arhitekata, tehničara i ostalih profesionalaca uključenih u zaštitu i konzervaciju;
2. razviju međusobnu tehničku pomoć, naročito posredstvom mehanizama za tehničku pomoć koji funkcionišu u okviru Savjeta Evrope;
3. podstiču veće razumijevanje nasljeđa i usklađivanje nastojanja na evropskom nivou da se riješe problemi vezani za kriterijume selekcije i tehnike fizičke zaštite;
4. promovišu politike koje izgrađuju svijest o nasljeđu 20. vijeka, kroz publikacije i medijske kampanje pod pokroviteljstvom Savjeta Evrope;
5. razmotre mogućnosti zajedničkih projekata zaštite, koji bi mogli biti na evropskom nivou, za posebno važne aspekte nasljeđa 20. vijeka.

Preporuka Rec (2003)1 Komiteta ministara državama članicama

**O PROMOVISANJU TURIZMA RADI
UNAPREĐIVANJA KUTURNOG
NASLJEĐA KA O FAKTORA
ODRŽIVOG RAZVOJA**

SAVJET EVROPE -
KOMITET MINISTARA,
15. januar 2003.

Komitet ministara, u skladu sa odredbama Člana 15 b, Statuta Savjeta Evrope,

Imajući u vidu Evropsku kulturnu konvenciju /European Cultural Convention/ (ETS br. 18), potpisanu u Parizu 19. decembra 1954, Konvenciju o zaštiti arhitektonskog nasljeđa Evrope /Convention for the Protection of the Architectural Heritage of Europe/ (ETS br. 121), potpisanu u Granadi 3. oktobra 1985, Evropsku konvenciju o zaštiti arhitektonskog nasljeđa (revidiranu) (ETS br. 143), potpisanu u Valeti, 16. januara 1992, i Evropsku konvenciju o predjelu /European Landscape Convention/ (ETS br. 176), potpisanu u Firenci 20. oktobra 2000;

Imajući u vidu rezolucije sa Četvrte evropske konferencije ministara odgovornih za kulturno nasljeđe, održane u Helsinkiju, 30-31. maja 1996, i naročito Rezoluciju br. 2 o kulturnom nasljeđu kao faktoru održivog razvoja;

Imajući u vidu Preporuku br. R (97) 2 Komiteta ministara državama članicama o održivoj zaštiti kulturnog nasljeđa od fizičkog propadanja usljed zagađenja i sličnih faktora, donesenu 4. februara 1997;

Imajući u vidu aktivnosti koje se sprovode u Savjetu Evrope i naročito:

- Preporuku br. R (94) 7 Komiteta ministara državama članicama o opštoj politici održivog turizma i razvoju turizma koji ne šteti životnoj sredini;
- Preporuku br. No. R (95) 10 Komiteta ministara državama članicama o politici održivog razvoja turizma u zaštićenim područjima;
- Preporuku 1133 (1990) o evropskim politikama turizma i Rezoluciju 1148 (1998) o potrebi ubrzavanja razvoja turizma u centralnoj i istočnoj Evropi, koju je usvojila Parlamentarna skupština Savjeta Evrope;
- Deklaracije koje je Kongres lokalnih i regionalnih vlasti Evrope /Congress of Local and Regional Authorities of Europe/ usvojio na Evropskim simpozijumima o istorijskim gradovima /European Symposia of Historic Towns/;

Imajući na umu rad međunarodnih organizacija, naročito Organizacije Ujedinjenih nacija za obrazovanje, nauku i kulturu (UNESCO), Evropske unije, Međunarodnog savjeta za spomenike i spomeničke cjeline /International Council on Monuments and Sites/ (ICOMOS) i Svjetske turističke organizacije /World Tourism Organisation/;

Prepoznajući da turizam pomaže povezivanju ljudi, razvoju evropskog identiteta i razvijanju svijesti o vrijednostima kulturnog nasljeđa naroda u njihovoj raznovrsnosti, promovišući poštovanje različitih kultura i čineći faktor tolerancije;

Potvrđujući da je kulturno nasljeđe, samo po sebi, jedinstveno i nenadoknadivo bogatstvo i da njegovo očuvanje predstavlja dio procesa održivog razvoja;

Uvjereni da kulturno nasljeđe posjeduje suštinsku vrijednost koja je veća od nje-gove turističke vrijednosti, da je kulturni turizam samo jedan od vidova upotrebe tog nasljeđa i da njegovo očuvanje, kako bi u svoj svojoj autentičnosti moglo biti preneseno budućim generacijama, predstavlja bezuslovan prioritet;

Svjesni rizika koji prijete kulturnom nasljeđu, lokalnom stanovništvu i kulturama, nastalih usljed prekomjernog i nekontrolisanog razvoja turizma, i svjesni rizika kulturne jednoobraznosti i gubitka identiteta do kojih može doći,

Predlaže vladama država članica:

- da koriste principe i metode sadržane u dodatku preporuke pri donošenju i implementaciji svojih politika za turizam i razvojnih politika;
- da, koristeći odgovarajuće medijske kanale svake zemlje, proslijede ovu preporuku, njen dodatak i eksplanatorni izvještaj, svim uključenim lokalnim i profesionalnim krugovima, zahtijevajući od njih da, u svojim lokalnim sredi-nama, sprovede u praksi osnovne principe i metode.

Dodatak preporuke Rec(2003)1

Istovremeno vođenje računa o turističkim činjenicama i bitnoj potrebi zaštite nasljeđa

1. U okviru ove preporuke, kulturno nasljeđe Evrope, pored pojedinačnih građevina, lokaliteta i naselja, obuhvata i kulturne predjele, urbana i ruralna područja, koja odražavanju međusobno dejstvo ljudi i prirode. Oni ilustruju evoluciju ljudskog društva i naseljavanja tokom vremena, u okviru fizičkih ograničenja i mogućnosti njihovog prirodnog okruženja, i pod uticajem socijalnih, ekonomskih i kulturnih sila -kako spoljašnjih, tako i unutrašnjih.

2. Neophodno je utvrditi opšti okvir za regulisanje osjetljivog odnosa između turizma i kulturnog nasljeđa zbog:

- zaštite nasljeđa i očuvanja njegove autentičnosti, koja predstavlja osnovu njegove kulturne vrijednosti, kao i nezamjenljiv potencijal za turističku industriju;

- razvoja kulturnog turizma kao sastavnog elementa održivog razvoja

- obogaćivanja ponude turističkih aktivnosti u istorijskom okruženju i proširivanja ovih aktivnosti tokom vremena, kako bi se izbjegao rizik prekomjernog turizma na pojedinim lokalitetima, a radi ublažavanja negativnih ekonomskih, kulturnih i socijalnih posljedica koncentracije turista na malom broju kulturnih dobara od simboličkog ili tipičnog značaja, koja je česta tokom kratkih vremenskih perioda svake godine;

- osiguravanja da se specifične osobine kulturnih dobara i njihova osjetljivost uzmu u obzir prilikom obezbjeđivanja pristupa lokalitetima, dajući, uopšteno, prioritet pojedinačnim posjetiocima i porodicama, što omogućava lokalnim stanovnicima da dočekaju turiste, a turistima da bolje shvate specifične vrijednosti kulturnog nasljeđa. Grupne posjete, međutim, zahtijevaju širok raspon specifičnih rješenja, od podsticanja do ograničenja, u slučaju prekomjerne upotrebe; upravljanje može varirati, u zavisnosti od perioda godine;

- ograničavanja prekomjernog turističkog pristupa, koji može da ugrozi prioritetne upotrebe kulturnog dobra, na primjer, u religiozne i duhovne svrhe; kad god je potrebno, radi očuvanja ili poštovanja određenih kultura, neka kulturna dobra treba strože zaštititi i posjećivati samo zbog naučnog istraživanja.

3. Opšti okvir za upravljanje kulturnim turizmom treba da:

- obuhvati sve aspekte prirodnog i izgrađenog okruženja i socijalnih, kulturnih i ekonomskih politika;

- odredi osnovne podciljeve zasnovane na zajedničkim ciljevima, sadržanim u teritorijalnim strategijama i specifičnim akcionim planovima;

- bude utvrđen u partnerstvu sa svim sektorima i uključenim akterima, kako bi se postigle zajedničke odgovornosti za njihovo izvršavanje.

UPOTREBA KULTURNOG TURIZMA U INTERESU RAZVOJA I PROMOCIJE NASLJEĐA

4. Održiv kulturni turizam je faktor ekonomskog, socijalnog i kulturnog razvoja koji koristi lokalnim zajednicama kroz razvoj kvalitetnih proizvoda i usluga.

5. Očuvanje i unapređivanje kulturnog nasljeđa treba da bude zajednička odgovornost:

- političkih lidera;
- stanovnika;
- stručnjaka u oblasti kulturnog nasljeđa;
- vlasnika i menadžera kulturnih dobara;
- profesionalaca u turizmu;

kako bi se pravedno dijelili koristi i troškovi.

6. Za tu svrhu, treba uvesti finansijske mehanizme na svim nivoima (nacionalni, regionalni i lokalni), kako bi se obezbijedio redovan doprinos sektora turizma:

- zaštiti i očuvanju nasljeđa;
- poboljšanju pogodnosti za javnost;
- pokrivanju dodatnih troškova koje turizam proizvodi.

PROMOVISANJE UPRAVLJAČKIH METODA KOJE UZIMAJU U OBZIR ODRŽIVI RAZVOJ

7. Državne vlasti treba da definišu strategije teritorijalnog razvoja turizma koje obezbjeđuju održivost. Prilikom definisanja ovih strategija, neophodno je uključiti ne samo stručnjake u oblasti zaštite i menadžere spomenika i lokaliteta, profesionalce u turizmu i ostale ekonomske aktere, već i lokalne zajednice koje su primarni čuvari, nasljednici i menadžeri nasljeđa.

8. Ove strategije treba da:

- analiziraju turistički potencijal određenog nasljeđa;
- procijene kratkoročne, srednjoročne i dugoročne uticaje turističkog razvoja na

sve aspekte istorijskog, kulturnog, socijalnog i ekonomskog okruženja;

- procijene kapacitet određenog nasljeđa za prijem posjetilaca, naročito maksimalni kapacitet u bilo koje vrijeme, kao osnovu za definisanje prihvatljivih granica;
- čine osnovu za pripremu menadžment planova.

9. Prilikom pripreme menadžment planova, vlasti treba da:

- uzmu u obzir postojeće planove razvoja koji se odnose na teritoriju;
- definišu različite faze pripreme i primjene plana, pojašnjavajući ulogu uključenih strana;
- uključe sve važne pojedince i organizacije:
 - stručnjake za zaštitu nasljeđa;
 - vlasnike i menadžere kulturnih dobara;
 - profesionalce u turizmu i privredi;
 - predstavnike javnog transporta;
 - lokalno izabrane organe, udruženja i stanovnike
- odrede odgovarajući perimetar, uzimajući u obzir područja kroz koja se prilazi određenom kulturnom dobru, i sve ostale segmente na koje će razvoj turizma uticati. Projekti unapređivanja i razvoja nikada ne treba da budu ograničeni na sami lokalitet.

10. MENADŽMENT PLANOVI TREBA DA:

- definišu akcije radi boljeg upoznavanja turista o mjestima koja posjećuju; one mogu obuhvatiti otvaranje centara za posjetioce, izradu informativnih brošura i obrazovnih dokumenata, prilagođenih različitim posjetiocima i lako dostupnih. Treba pružiti kvalitetne informacije o kulturnom dobru sa ograničenim pristupom, ili onima koja su zatvorena zbog očuvanja;
- predvide izgradnju najosnovnijih pogodnosti za posjetioce

- njihov položaj i arhitektura ne smiju odudarati od kulturnog nasljeđa ili historijskog okruženja. Treba dati prioritet upotrebi postojećih građevina i iskorišćavanju lokalnih proizvoda i zanata;
- omogućiti pristup kulturnim dobrima koristeći nezagađujuća i sredstva javnog prevoza, umjesto automobila kao jedinih sredstava pristupa;
- da se donose na ograničen period i periodično procjenjuju, radi, ukoliko je potrebno, prilagođavanja ciljeva, mijenjanja prioriteta i revidiranja radnih metoda ili planiranih akcija, u skladu sa iskustvom.

UKLJUČIVANJE LJUDI U PRAVILNU UPOTREBU RESURSA

11. Turizam predstavlja sredstvo pristupa kulturi i prirodi. On treba da bude prilika za samoobrazovanje, podsticanje međusobne tolerancije, učenje o drugim kulturama i ljudima i njihovoj raznovrsnosti, kao i za uživanje, odmor i relaksaciju. Kulturni turizam pruža posebnu priliku za učenje o drugim kulturama kroz direktno iskustvo o njihovom nasljeđu. U Evropi, kulturni turizam može pomoći u stvaranju evropskog identiteta i razvijanju svijesti i poštovanja za kulturno nasljeđe naroda.

12. Vlasti država članica treba da ukažu svim uključenim u oblasti kulturnog nasljeđa i turizma na sljedeće ciljeve:

- saradnja sa turistima i lokalnim stanovništvom radi izgradnje partnerstava i efikasnijih sredstava za upotrebu kulturnog turizma u svrhu promovisanja uživanja i razumijevanja kulturnog nasljeđa i raznovrsnosti Evrope;
- razvoj novih sredstava koja doprinose razvoju svijesti o kulturnom nasljeđu, njegovoj prirodi, raznovrsnosti i značaju ne samo za turizam, već i za obrazovanje na svim nivoima;
- pružanje odgovarajuće obuke osoblju koje radi sa turistima o historiji i arhitekturi određenog mjesta i problemima i mogućim rješenjima očuvanja nasljeđa;
- izrada kodeksa dobrog ponašanja, kako bi posjetioci bolje razumjeli i poštovali nasljeđe koje posjećuju, potpuno svjesni njegove jedinstvenosti i osjetljivosti.

*Završna konferencija projekta P.I.S.A.
[Integrativno planiranje na arheološkim lokalitetima]*

***EURO-MEDITERANSKA POVELJA
O INTEGRATIVNOJ VALORIZACIJI
KULTURNOG NASLJEĐA
[preliminarna verzija]***

Rim, 28. februar – 1. mart 2002.

Uvod

U zemljama Euro-mediteranskog prostora istorija je nataložila kulturno nasljeđe koje čine spomenici kulture, urbani i ruralni pejzaži, materijalno i ne-materijalno kulturno nasljeđe, koji imaju mnogo dodirnih tačaka. U istorijskom i geografskom smislu, ovo nasljeđe je čvrsto integrisano, kako u okviru pojedinih zemalja, tako i na širem euro-mediteranskom prostoru.

Kulturno i prirodno nasljeđe predstavlja, kako je prihvaćeno u “Evropskoj perspektivi održivog razvoja” (European Spatial Development Perspective - ESDP) “ekonomski faktor koji postaje sve važniji za regionalni razvoj. Kvalitet života gradova i naselja, njihov prostorni kontekst i ruralne zone imaju sve značajniju ulogu pri odlučivanju o uspostavljanju novih ekonomskih aktivnosti. Postojanje lokacija od prirodnog i kulturnog značaja čini takođe osnovni uslov za razvoj turizma.”

Član 1.

Kulturno nasljeđe, pojedinačno i kao dio sistema, doprinosi da se definišu pojedini lokalni i nacionalni identiteti, i, u isto vrijeme, mora učestvovati u definisanju zajedničkog identiteta cijelog euro-mediteranskog prostora ili njegovih dijelova.

Član 2.

Kulturno nasljeđe, ukoliko se valorizuje na pravi način, mora biti korišćeno i za podržavanje lokalnog razvoja putem bolje integracije sa privrednim sistemom, na prvom mjestu s turističkom industrijom.

Član 3.

Privredni sektor mora biti u mogućnosti da se uključi u proces valorizacije kulturnih resursa, kao i da koristi rezultate tog procesa u specifičnim proizvodnim granama koje iz njega proističu.

Član 4.

Da bi se podržao lokalni razvoj baziran na valorizaciji kulturnog nasljeđa neophodno je definisati novu strategiju upravljanja kulturnim nasljeđem zasnovanu na upotrebi integrativnog planiranja.

Član 5.

Integrativno planiranje podrazumijeva uspostavljane strategija koje omogućavaju da se integrišu, na lokalnom nivou, proces valorizacije kulturnih resursa sa drugim pogodnostima i društveno-ekonomskom strukturom teritorije, poboljšavajući kvalitet okruženja, proizvoda i usluga teritorije.

Član 6.

Ova nova integrativna strategija mora uključiti sve javne i privatne aktere, sve ljudske, prostorne i kulturne resurse, i sve aktivnosti i infrastrukturu koje postoje na teritoriji.

Član 7.

Ova nova strategija mora da uključi na prvom mjestu lokalno stanovništvo, uvođenjem adekvatnih metoda učešća. Prije svega, lokalno stanovništvo mora imati koristi od pozitivnih uticaja integrativnog procesa valorizacije resursa, posebno kada oni trpe teret zakonskih obaveza nad dijelom teritorije.

Član 8.

Cilj integrativnog planiranja je: učiniti što efikasnijim aktivnosti na očuvanju resursa, povećati ulogu kulturnog resursa u ojačanju kulturnog identiteta stanovništva i zemalja u kojoj se resurs nalazi, doprinijeti stvaranju euro-mediteranskog identiteta i kulture, podržavati ukupni porast kvaliteta teritorije, promovišući i projekte koji predstavljaju savremenu arhitektonsku kulturu, podržati procese ekonomskog razvoja na lokalnom nivou i u širim okvirima, kvalifikovati i specijalizovati lokalnu ponudu i učiniti je kompetitivnom u odnosu na konkuretske ponude.

Član 9.

Zadatak strategije integrativnog planiranja je: ustanoviti pravila za raspodjelu javnih resursa za valorizaciju kulturnih resursa, usmjeriti učešće privatnog sektora i definisati modalitete i procedure njihovog uključivanja, definisati instrumente za upravljanje programima valorizacije i monitoring aktivnosti, inovirati strukture i instrumente koji regulišu intervencije odgovornih za upravljanje, kulturnim nasleđem, omogućivši im da aktivno učestvuju u procesima lokalnog razvoja i transformacije teritorije.

Član 10.

Nova strategija valorizacije mora biti integrisana u vertikalnom i horizontalnom smislu: vertikalno, integrišući se kako sa nacionalnim i regionalni planovima, tako i sa onima koji se odnose na lokalne programe valorizacije; horizontalno, integrišući se sa urbanističkim i teritorijanim planovima, planom ekonomskog razvoja, planom saobraćaja, planovima koji se odnose na obuku i obrazovanje, itd.

Član 11.

Problemi koje postavlja realizacija integrativnog sistema valorizacije mogu biti riješeni samo kroz metodološki multidisciplinarni pristup koji je u mogućnosti da poveže probleme konzervacije i valorizacije kulturnog nasleđa sa novim funkcijama koje mu se dodjeljuju.

Član 12.

Lokalne, nacionalne, regionale i nadnacionalne institucije euro-mediteranske oblasti i internacionalne organizacije obavezuju se da promovišu integrativno upravljanje kulturnim nasleđem: promovišući prihvatanje strategije za valorizaciju kulturnog nasleđa u okviru planiranja ekonomskog i socijalnog razvoja, šireći rezultate svojih iskustava primjene instrumenata integrativnog planiranja podržavajući, kroz širenje pozitivnih primjera, intervencije drugih zemalja, podižući nivo svijesti aktera uključenih u lokalni i regionalni razvoj da prepoznaju vrijednosti kulturnog nasleđa, uključujući i ekonomske, podstičući njihovo učešće u valorizaciji tog nasleđa u kontekstu globalnog povećanja kvaliteta teritorije.

Izdavač:

Institut za evropske integracije i medjunarodnu sradanju

Urednik:

Mr Samir Hadžić

Dizajn i grafika:

Media pro

Prevod:

Olivera Katić-Vidaković

Bar 2013

Tiraž:

100 komada

INSTITUTE FOR EUROPEAN INTEGRATION
AND INTERNATIONAL COOPERATION
INSTITUT ZA EVROPSKE INTEGRACIJE
I MEĐUNARODNU SARADNJU

VLADA RCG

Komisija za raspodjelu dijela prihoda od igara na sreću

OPŠTINA BAR

